

B R O U C I

OD ŘEKY MERSEY

(Pracovní text o tom, jak se v šedesátých letech 20. století fenomén zvaný Beatles zabydloval v Československu a kdo byl u toho)

sepsal: © Vladimír Tučapský, 2010

na vysvětlenou:

Na podzim roku 1998 jsme s kamarádem Janem Břečkou vydali publikaci BEATLES V ČECHÁCH, soupis písemných a fotografických materiálů o Beatles, které se v letech 1963 až 1970 objevily v českém tisku. Za přibližně 370 záznamy, obrazovou přílohou a resumé v angličtině jsme nechali volnou stránku na poznámky, chybějící údaje a opravy; v té době už jsme však oba tušili, že jedna stránka zdaleka stačit nebude.

Zde uvedená práce BROUCI OD ŘEKY MERSEY na tyto strohé záznamy částečně navazuje. Je rozdělena do dvou částí. Ta první se pokouší vzpomenout všechny významnější patníky, které v šedesátých letech českou cestu se směrovkou Beatles lemovaly, a stručně pak prolétne období 1971 až 1989. Druhá část je zaostřena na osobnosti českého (příp. slovenského) původu, které se k Beatles v době existence skupiny dostaly blíž: uvedení zhlédli jejich koncert, potkali je, fotografovali nebo s nimi dokonce spolupracovali. Dobové výpovědi jsou komentovány a konfrontovány s dnes již dostupnými a poměrně přesnými životopisnými daty i pracovním itinerářem skupiny. Preferoval jsem citáty účastníků-pamětníků z dobových tiskovin, neboť pozdější reminiscence ve více případech konkrétní zážitek rozměly nebo posunuly do žánru veselých historek. Musím připomenout, že celá práce vznikla bez osobního kontaktu s citovanými osobnostmi a možnosti přímé konfrontace, v tomto smyslu je text opravdu neuzavřený a pracovní.

Pokud vím, téma „Beatles v Čechách“ nebylo dosud systematicky zpracováno, snad tedy bude znalci a pamětníky tolerována tato „work in progress“ podoba.

Text byl několikrát přepracován a aktualizován. Namísto čekání na nálezy potřebných dokumentů a svědectví nebo hledání vybroušenějších formulací a bystřejších úsudků volím tuto současnou verzi a předkládám případným zájemcům. Každý odstavec by si zasloužil doplnit adekvátními ilustracemi: přetisky článků, novinových záhlaví a časopiseckých obálek, reprodukcemi zmíněných filmových plakátů, obálek knih, alb a notových záznamů, dobovými inzeráty, fotografiemi módy a účesů ovlivněných Beatles, rukodělnými výrobky i sběratelskými relikviemi, dokumenty z archívu Supraphonu, Pantonu, Pragokonzertu a osobních sbírek... Prozatím nezbyvá, než během čtení zaměstnat i paměť a představivost.

Uvedené citáty jsou psány kurzívou. Připojení odkazů by myslím znehlednilo čtivost již tak dost informacemi a fakty zaplněného textu; seznam pramenů a literatury uvádím na konci.

Za veškeré připomínky, doplňky, upřesnění, opravy i svědectví předem děkuji.

VT

Pozn.: První část tohoto textu by měla být v mírné úpravě a pod názvem „Brouci za železnou oponou“ uvedena na stránkách výstavy Beatlemanie! (viz www.beatlemanie.cz)

o b s a h :

BROUCI V ČECHÁCH 1962-70	4
(VÝSTŘIŽKOVÁ VSUVKA)	11
BROUCI V ČECHÁCH 1971-89	16
VE SLUŽBÁCH BEATLES	18
NA KONCERTĚ BEATLES	19
BEATLES NA DOSAH	20
(SRPNOVÁ VSUVKA)	23
SETKÁNÍ: PAVEL ČERNOCKÝ	24
SETKÁNÍ: OLDŘICH KARÁSEK	25
SETKÁNÍ: KAREL GOTT	27
KONCERT V ČESKOSLOVENSKU?	29
ČESKÉ STOPY A OTISKY	31
SMIŘOVÁNÍ I	33
SMIŘOVÁNÍ II	34
ZÁVĚR	35
POZNÁMKY, PRAMENY	36

B R O U C I

OD ŘEKY MERSEY

(Pracovní text o tom, jak se v šedesátých letech 20. století fenomén zvaný Beatles zabydloval v Československu a kdo byl u toho)

© key 2010

Ú V O D

K osudovému setkání Johna Lennona s Paulem McCartneym došlo v sobotu 6. července 1957 na zahradní slavnosti v liverpoolské čtvrti Woolton. Druhý pilíř budoucích Beatles byl tímto přistaven, i když do prvních příček hitparád, epidemie zvané beatlemánie nebo „nejlepšího pop-rockového alba všech dob“ scházelo ještě hodně let. Toho dne si v lidově-demokratickém Československu připomínali výročí upálení Mistra Jana Husa. Umlčovaná legenda Jaroslav Foglar slavil na táboře pod Kriváněm ve společnosti Hochů od Bobří řeky své padesátiny. O půl třetí odpoledne byl v Karlových Varech zahájen desátý ročník Mezinárodního filmového festivalu, naši kinematografii tu zastupoval Steklého Dobrý voják Švejk. Od šesté hodiny večerní rozhlas i televize přenášely utkání v kopané mezi Duklou Praha a bělehradským týmem Crvena zvezda, po skončení zápasu mohli pak televizní diváci sledovat sovětskou situační komedii Věrní přátelé. V tomto roce Miroslav Horníček seznámil Jiřího Suchého s Jiřím Šlitrem. Byl odstartován první ročník soutěže Hledáme písničku pro všední den. Začal vycházet časopis ABC mladých techniků a přírodovědců a měsíčník Pionýr po dlouhé přestávce tiskl „imperialistickými“ bublinami vypravený komiks. Mládež se ale nudila. V Redutě sice zněla česká podoba rock'n'rollu zpívaná Jiřím Suchým nebo Viktorem Sodomou starším, autentický a současný rock'n'roll však mohl být slyšen pouze ze zahraničních rozhlasových stanic. Brzy však mělo být lépe. Už následujícího roku (John a Paul přijali do skupiny George Harrisona) byla v Praze založena první česká ryzí rock'n'rollová skupina. A jak se blížila šedesátá léta, začínalo se to — vnímáno ušima rock'n'rollového, posléze big-beatového fanouška — opravdu zlepšovat. *Getting so much better all the time...*

Oslavovanou dekádu 1960 až 1970 svým zásahem do hudby i společenského dění znamenitě dokumentují právě Beatles. V roce 1960 se ustálil název skupiny, Beatles prošli v Hamburku tvrdým muzikantským křestem, začali pravidelně koncertovat a skládat a ke konci roku už stáli v čele liverpoolských skupin. O deset let později skončili oni i „zlatá šedesátá“.

B R O U C I V Č E C H Á C H 1 9 6 2 — 1 9 7 0

Na přelomu padesátých a šedesátých let se Československo, zeměpisně i ideologicky obklopené státy sovětského bloku a na západě železnou oponou, dočkalo jistého politického a společenského uvolnění, jehož důsledky byly čitelné zvláště v kultuře. Obohatila se nabídka knih a časopisů, divadla velkých i malých forem rozšiřovala repertoár, točily se osobitější filmy, otevírala se dosud tabuizovaná témata. Vliv rock'n'rollu se v krátké době promítl do podoby české taneční hudby. Kdo navštěvoval zábavy, čaje o páté nebo koncerty big-beatových

skupin (a bydlel nejlépe v Praze), ten si o moderních hudebních trendech mohl udělat docela jasnou představu.

Beatles s čerstvou smlouvou s hudební společností EMI v kapse a nováčkem Ringo Starrem za bicími zahájili na podzim 1962 svoji veleúspěšnou kariéru nahráváním hitů, koncertováním a vystupováním v rozhlasu a televizi. Poprvé k nám jejich písně zalétly po rozhlasových vlnách. Nejčastěji laděná a poslouchaná zahraniční stanice bylo Radio Luxembourg. Muzikanti tehdy rodících se českých kapel dodnes s dojetím vzpomínají, jak s uchem u přijímače do podobně znějících akordů přepisovali hity jako *Love Me Do* (singl vyšel v říjnu 1962), *Please Please Me* (leden 1963) nebo *From Me To You* (duben 1963). Asi už ne zjistíme, kdy poprvé byla píseň liverpoolského kvarteta vysílána v českém rozhlasu a jak se jmenovala. Pořady, které se systematicky věnovaly podobné hudbě, se teprve klubaly na svět. Legendární hitparáda manželů Černých Houpačka se začala vysílat v prosinci 1964, v červenci následujícího roku rozhlas nabídl nový pořad pro mládež Mikroforum, který si představování současných proudů v pop-music dal přímo do vínku. Ti kurážnější si o písničku psali do Svobodné Evropy. Kdo měl vedle naladěného rádia připravený magnetofon, mohl získat nahrávky, které u nás oficiálně nevycházely. Obvykle přehlížené a podceňované big-beatové hudby se zastávaly časopisy Mladý svět a v roce 1963 narozená Melodie.

Českým sazečem poprvé vysázené a posléze vytištěné slůvko „Beatles“ by se důkladným bádáním v tiskovinách roku 1963 dohledat jistě dalo — pravděpodobně to byla nenápadná novinová zprávička o podivném jevu, kterému tak nebyvalou pozornost věnují britská média. V listopadu 1963 vyšly v Literárních novinách obsáhlé britské impresy režiséra Jiřího Weisse s názvem Neuvěřitelná Británie. Weiss zde zmiňuje *nejnovější džezovou skupinu, která se stala idolem anglické mládeže* a tlumočí svými slovy zážitky hostitelovy dcery Daisy, která koncert Beatles absolvovala: *„Brouci“ mají sestřiženou ofinu nad čelem a dlouhatánského „havla“*. Český režisér, shovívavý vůči Daisině třestění, se bůhvíproč vyhýbá názvu Beatles, užívá jen „překlad“ *Brouci*.

První souvislejší materiál o Beatles otiskl v prosinci 1963 týdeník Mladý svět. V čísle vydaném pár dnů před Štědrým dnem si na druhé stránce připíjeli prezident A. Novotný s L. I. Brežněvem, protější pravou stranu už ale obsadil článek Říká se tomu „Beatlemania“. Text sportovního redaktora Jiřího Tunkla se více než hudbě věnoval řádění fanoušků, údajnému proletářskému původu Brouků a jejich *sympatiemi k levici*; alespoň však na fotografii představil členy skupiny a uvedl správně jejich jména (což v této i pozdější době nebylo vůbec samozřejmé). S mladosvětáckou vizitkou se začal rychle šířit i český ekvivalent názvu Beatles — v podobě nepřesných (protože nepřeložitelných), ale pod kůži se stále hlouběji zavrtávajících *Brouků*. O dva měsíce později se už Beatles dostali v Mladém světě na obálku, i když to byla jen fotografie umístěná na okraji a velká jako krabička od

sirek. Reprezentativní prostor na celé ploše titulní strany nabídlo čtveřici až Kino v říjnu 1964.

Po reportáži o Beatles (psáno s malým *b!*) a liverpoolské beatové scéně, převzaté ze zahraničního tisku nově vzniklým časopisem 100+1 ZZ, pak v srpnu 1964 přispěchal s dvoustránkou o Beatles i hudební měsíčník Melodie. Přinesl na svou dobu poměrně kvalitní faktografické údaje o historii skupiny; poslední pochybovačný odstavec však připomenul, že k udržení předního místa v pop-music je třeba *něco víc než dlouhých vlasů a reklamní bubnové palby*.

Repertoár Beatles (jejich vlastní písně i převzaté rock'n'rolly) hrála na koncertech řada domácích big-beatových kapel, např. Olympic, Donald, Matadors nebo slovenští Beatmen. První, kdo nazpíval píseň Beatles v češtině a vydal na singlu, byl Karel Gott. Textař Jiří Štáidl proměnil hit *From Me To You* na Adresáta neznámého. Gott si skladbu upravil pro dva hlasy a za použití playbacku a doprovodu tehdejšího Olympiku ji v pondělí dne 27. dubna 1964 natočil. *Není to hudební překlad z Beatles, je to zkrátka skladba, jak si ji představuje Karel Gott sám*, poznamenal Jiří Černý. Záhy poté vyšel singl v Supraphonu v sérii Big Beat Mladého světa (na etiketě však místo Olympiku musel být uveden neproblematický Orchester Josefa Vobraby).

Televizní klip s Adresátem neznámým se vysílal poprvé v cyklu Vysílá studio A (režie Jaromír Vašta). V původním pořadu po odeznění písničky (autorství hudby bylo v titulcích kuriózně zjednodušeno na „McLennon“) Gott sympaticky přiznal Broukům hudební kvality poté, co se konferenciér Štědrý v souvislosti s nimi zmínil o „cirkusu“. Popularita Karla Gotta (v roce Adresáta již nosil cenu Zlatý slavík) a častá prezentace písně na rozhlasových vlnách způsobily, že Beatles v této podobě pronikli doslova do každé domácnosti. Písnička se stala superšlágreem a dodnes si uchovala dost z původní svěžesti. Posluchači s muzikantskými ambicemi pak uvítali, když v červenci 1964 Mladý svět otiskl notový záznam i český text ve svém zpěvníku.

Po roce 1964 náš tisk začal brát Beatles konečně na vědomí. Články (spíše jen noticky) se ponejvíce zabývaly filmem Perný den, úspěchem skupiny v USA nebo rekordním prodejem desek. Dost bylo však i posměšných až útočných zpráv o hysterických fanynkách, rámusu a výstředních dlouhých vlasech. Zkreslující představu o hudbě Beatles dostali neinformovaní fanoušci, kteří si zakoupili matoucím obalem opatřený singl německé firmy Amiga s nahrávkami Tonyho Sheridana doprovázeného ranými Brouky v Hamburku 1961. Podobně torzovitě se mohli diváci s Beatles seznamovat v krátkých televizních šotech a žurnálech (Reflektor aj.) nebo filmových týdenících: popisovaly hysterii kolem Beatles, „broučí“ módu a napodobitele nebo ukazovaly ječícími fanoušky obsazená letiště.

Působivost i takovýchto krátkých šotů dokazuje třeba vzpomínka kreslíře Káji Saudka, který si v roce 1965 odpykával ve vězení trest (za erotické malůvky): *A tam jsem právě spatřil krátký záznam z jejich koncertu. Čtyři vlasatí kluci v rourkách a hrají rock'n'roll. My proti tomu ve vojenských mundúrech a vystříhaní. Tento zážitek se stal pro nás všechny symbolem volnosti a svobody.(...) Ve vězení Beatles rovnalo se svoboda.* Ačkoliv většina mládeže jejich tvorbu dosud pořádně neslyšela, vše kolem Beatles mělo nebývalou přitažlivost. V Mladém světě se od léta 1964 začaly množit seznamovací inzeráty se značkou „Beatles“, název skupiny dostala módní saka z kolekce pražského Klubu odívání mladých a dokonce i časopis ABC mladých techniků a přírodovědců otiskl na jaře 1965 vzorek dívčího(!) účesu „Beatles“.

Na uvedení filmu Perný den — anglická premiéra byla v červenci 1964 — čekalo Československo celý rok. (Ti šťastnější mohli film shlédnout výjimečně již v říjnu 1964 v rámci Týdne anglického filmu.) Natěšení diváci i posluchači, kteří titulní píseň filmu i alba už dobře znali z Houpačky, se české premiéry dočkali v pátek 23. července 1965. Konečně se domácím publiku mohli představit Beatles sami: svým vtípem, bezprostředností a hlavně výbornými písničkami. Generace vyznávající klasický rock'n'roll se k Beatles a vlně mersey-soundu stavěla sice odtažitě, pro mladší začínající muzikanty, byť se třeba jejich pozdější vývoj ubíral jiným směrem, však byl Perný den zářivý vzor a — *absolutní pecka. Tehdy se podle mě celá naše generace zbláznila. Na každé střední škole byla minimálně jedna bigbitová kapela*, vzpomíná Oldřich Veselý. Nadšená byla především mládež, ale i ostatní reakce byly většinou příznivé. Pamětníci si dodnes vybavují klikatící se fronty před biografy i řádění a fandění během projekce, ne nepodobné ovacím ze skutečných koncertů. *Budeme teď asi i u nás vídat častěji mladíky s dlouhými vlasy*, rezignoval deník Práce. I se zpožděním (světovou premiéru už měl v této době druhý film s Beatles) k nám přišli Beatles ještě relativně včas (v sousedním Maďarsku např. měl Perný den premiéru až roku 1968) a česká podoba beatlemánie tak v leccem navázala na tu zvolna odeznívající zahraniční. Nemálo odpůrců a kritiků Beatles si teprve po shlédnutí filmu uvědomilo, jak hlučné projevy beatlemánie, kterých si všímali nejvíce, jsou nepodstatné ve srovnání s kvalitní a nápaditou tvorbou čtyř talentovaných muzikantů. Někteří diváci vnímali film i jako cenný materiál pro sociology a psychology.

Perný den provázel plakát vytvořený Karlem Vacou a slogan *Hrají a zpívají Beatles*, českými titulky film opatřil významný lingvista a překladatel Miloslav Žilina. Část potřebných informací k snímku i o jednotlivých členech Beatles našli fanoušci v souboru dvanácti fotografií s komentáři, který svižně vydalo nakl. Pressfoto pod názvem Beatles a jejich Perný den. Obsah filmu, jak ho tlumočil dobový Filmový přehled, začínal téměř pohádkově: *V Liverpoolu žijí čtyři chlapci: Paul, John, George a Ringo. Jezdí hrát svou hudbu po celé zemi...*

Čas běžel dál a vliv Brouků na českou písničku, módu i myšlení se otiskoval do nejrůznějších sfér. Big-beatové skupiny už byly tolerovány; pozvánky do nahrávacích studií sice dostávaly jen vzácně, ale koncertování se stalo běžným jevem a fanoušci si mohli vybírat. Beatles zvolna přestávali být synonymum pro chuligány a máničky a k sympatiím k liverpoolskému kvartetu se vyznali i úctyhodní pánové už rozhodně ne teenagerského věku: Jiří Voskovec (*já mám Beatles moc rád*), Miloš Kopecký (*kromě toho, že se mi líbili jako muzikanti, spočinulo na nich se zalíbením i moje oko*) nebo Miroslav Horníček. Ivan M. Jirous se svou tehdejší ženou Věrou byli filmem *Perný den* ohromeni. Později v rozhovoru s Janem Pelcem Jirous vzpomíná: *Právě proto, že jsme měli průpravu z vážné hudby, rozpoznali jsme, že se tady odehrává něco naprosto nového, že vzniká úplně nová epocha. Odmítli jsme to posuzovat jako nějakou pop music, nějaké podřadné, laciné nebo lehké umění. V tom jsme měli výhodu proti ostatním kritikům a posuzovatelům hudby. Vzpomínám si na svou polemiku s Jiřím Černým, který napsal v knížce *Poplach kolem Beatles*, že Beatles dělají jenom zábavu a tu dělají výtečně. Vytкнуł jsem mu, že nepochopil, že vzniká nová hudební éra. Dneska je to každému jasné...* V říjnu 1965 v Praze a v Bratislavě koncertovala anglická rocková kapela Manfred Mann. Československé publikum poprvé na vlastní oči i uši poznalo, jak takový špičkový soubor zní, jak vypadá a jak současný rockový koncert probíhá. Mnozí byli schopni uvěřit, že jednou na domácí půdě uvítají i Beatles.

Ve druhém říjnovém týdnu roku 1966 navštívil Prahu zpěvák Tony Sheridan, kamarád Beatles z hamburských časů, se kterým Brouci občas hrávali. Sheridan přijel údajně na pozvání přítele-hudebníka Angela Michajlova a po dohodě s pražským rozhlasem zde nahrál dvě písně (jednu vlastní, hudbu ke druhé složil Michajlov). V listopadovém čísle *Mladého světa* se objevila fotografie z natáčení a krátký rozhovor, který se zpěvákem vedl JJ (Jiří Janoušek). Uvádí Sheridana *čtyři roky po rozchodu s Beatles* jako jednoho ze *zakladatelů Beatles*, *s nimiž se po půl roce rozešel; mimo jiné proto, že vedle beatu chtěl dělat i jazz*. Dvě otázky jsou směřovány na adresu slavné čtveřice, Sheridan však odpovídá krátce a vyhýbavě. *...ale oni jsou velcí*, přizná nakonec zpěvák, který za svou přežívající slávu vděčí hlavně tomu, že v červnu 1961 tehdy neznámí Brouci sólistu Sheridana doprovodili na gramodesce.

Po uvedení *Perného dne* do našich kin bylo dalším důležitým počinem pro představení Beatles a jejich tvorby vydání knihy Miroslavy a Jiřího Černých *Poplach kolem Beatles*. *Žádný vědec by se asi neodvážil popsat čerstvě vyvřelou sopku, nevidí-li zatím nic jiného, než lávu, která stéká s jejího úpatí, jenže ten, kdo už cítí horké výpary lávy a slyší hvízdát létající kameny nemá mnoho chuti čekat až vědec skončí své pozorování*, trefně popisuje úskalí manželů Černých Lubomír Dorůžka v předmluvě. Publikace vydaná nakladatelstvím Panton na podzim roku

1966 nabídla už tehdy širší záběr než jen obvyklé profily členů a historii skupiny. Nemálo stran je věnováno kořenům jejich hudby a liverpoolskému mersey-soundu, muzikologickým i sociologickým zamyšlením, poučením o pravidlech zahraničních hitparád či gramoprůmyslu na Západě. Ale i méně nároční fanoušci tu našli informace o barvě očí nebo značce automobilu svého oblíbence včetně dostatku fotografií. Poplach si zasluhuje uznání už pro své prvenství: je první knihou na téma Beatles, která vyšla mimo anglo-americké země a která nebyla pouhým překladem. Útlá brožovaná knížka s nepodbízivou obálkou Jiřího Šalamouna byla rozebrána krátce po vydání (po nákladu 26 000 výtisků následoval dotisk) a hlavně čtena, studována a hojně citována všemi, kteří se konečně dočkali nepřežvýkaných informací a srozumitelného objektivního pohledu.

Přibývalo písní Beatles, které s českými texty na gramodesky nazpívali domácí interpreti. Gottův Adresát neznámý splnil roli jakéhosi průkopníka a čeřitele klidných vod tehdy nahrávané pop-music; většina následujících coververzí beatlesovských písní však splývá s vlnou komerčního zájmu. Podtitulek článku hudebního publicisty Pavla Klusáka, který řadu těchto českých a slovenských děl vyhledal v hudebních archívech a po letech si nahrávky poslechl, je výstižný: *Jak zabít nesmrtelné brouky jejich vlastní písní*. Po Karlu Gottovi v šedesátých letech do nahrávacích studií přicházeli a odcházeli např. Jaromír Mayer a Milan Chladil (Píšu vám – *Yesterday*), Josef Laufer (*Michelle*), Karel Černoch (Přijď co nejdřív – *And I Love Her*), Eva Pilarová (Já čekám dál – *Can't Buy Me Love*, Ten bál se koná – *Lady Madonna*), Petr Němec (*Hey Jude*), Pavel Novák (Slib mi dej – *Yesterday*, Tón vět mi lál – *Don't Let Me Down*), Golden Kids (*Bungalow Bill*). Dodnes lze z éteru slyšet Martu Kubišovou (*Hey Jude*), Petra Spáleného (To vadí – *Ob-La-Di Ob-La-Da*), Helenu Vondráčkovou (Miláčku – *Honey Pie*) nebo Evu Olmerovou (Tvou láskou – *Oh! Darling*). Ojedinělou pozici na tomto předělávkovém poli má *We Can Work It Out* v podání skupiny Progress Organization. Sběratelskou kuriozitou je snaživá, leč nepřesvědčivá coververze čtyř zvláště náročných písní Beatles, které vyšly na EP desce v roce 1968: Eleanor Rigby, Penny Lane, Kde tě hledat mám (*Got To Get You Into My Life*) a Jahodí snům neladí (*Strawberry Fields Forever*). České texty Petra Rady za doprovodu skupiny Rudolfa Rokla překvapivě nazpíval ctitel angličtiny Pavel Sedláček (a jak zpěvák přiznal po letech, podmínkou k vydání byl právě český text).

Zvláštním číslem byla recitace *A Hard Day's Night*, kterou bavit Karel Gott — po vzoru Petera Sellerse — publikum divadla Apollo v pořadu Nešpory. Pokus o parodii Beatles měl v tehdejším repertoáru i Josef Zíma, doprovázený kytarovou skupinou Karla Duby. Zapomenutá a prakticky neznámá zůstává píseň Zdeňka Marata George, Ringo, John a Paul, kterou roku 1967 nazpívala V. Bláhová a sbor L. Pánka. Snad nejpřízračnější orchestrální verzi písně Beatles (*From Me To You*)

lze slyšet v provedení dechovky z Vrchlaví ve Formanově filmu *Hoří, má panenko*. (Aranžér Karel Mareš: *V Londýně jsme dostali povolení skladbu použít a nebylo to drahé.*)

Kvalitní písničky — včetně beatlesovských — šířila oblíbená rozhlasová hitparáda manželů Černých Houpačka (nejprve Dvanáct, poté Třináct na houpačce), která se začala vysílat v prosinci 1964 na nově vzniklém rozhlasovém okruhu VKV (později byla přesunuta na stanici Československo). Písně, rozdělené do domácí a zahraniční části, vybírali Černí, a o tom, zda skladba bude vysílána i příště, pak rozhodovali svými hlasy nevyzpytatelní posluchači. Názvy zahraničních skladeb byly důsledně překládány do češtiny. Perný den (*A Hard Day's Night*) zde suverénně vítězil od samého nasazení v únoru 1965; zvláště nepřehlédnutelný byl zvýšený počet hlasů v podzimních měsících roku, tedy v době promítání filmu v českých kinech. Prvním velkým konkurentem se stala až píseň Pomoc! (*Help!*), aby pak oba hity na jaře 1966 předběhli Cliff Richard a Elvis Presley (ale nakrátko i Pierre Brice nebo Dean Reed). Úspěšná pak z repertoáru Beatles byla Dívka (*Girl*) a Žlutá ponorka (*Yellow Submarine*), méně už Blouznivec z hor (*The Fool On the Hill*) nebo Jsi boháč, miláčku (*Baby You're a Rich Man*). Ihned po prvním kole vypadly Včera (*Yesterday*) a Musíš ukrýt svou lásku (*You've Got To Hide Your Love Away*).

Český posluchač stále neměl možnost seznámit se s českými překlady písní Beatles. Publikováno bylo sporadicky několik textů např. v Repertoáru malé scény (1966) nebo Pop music expresu (1968). Ke coververzím, které většinou s původními texty a poetikou Beatles měly pramálo společného, psali slova textaři P. Rada, E. Krečmar, Z. Borovec, Z. Rytíř nebo P. Vrba. Některé písně vydal i s notovým záznamem (v úpravě B. Nikodema a J. Klempíře) Supraphon v sešitcích v roce 1968 a 1970.

Po srpnu 1966 přestali Beatles s veřejným koncertováním a soustředili se na studiové nahrávání. Jejich hudba se teď stávala složitější natolik, že bylo důležité znát celá jejich alba, nejen hity. Český fanoušek, který se neuměl dostat k originálním deskám a byl odkázán jen na česká média a coververze, začal značně zaostávat za rychlým tempem, který skupina nabrala. Tempo ostatně nabíralo zpoždění i ve filmové distribuci. Film Pomoc! dorazil do českých kin se zpožděním tři let v srpnu 1968 a animovaná Žlutá ponorka se české premiéry dočkala až za čtyři a půl roku po premiéře světové. Filmy Let It Be (1970) nebo televizní Magical Mystery Tour (1967) mohli vyvolení zhlédnout v zahraniční TV nebo až s nástupem videa počátkem osmdesátých let.

(VÝSTŘIŽKOVÁ VSUVKA)

Tak tedy došlo k tomu, že pan Povondra začal shromažďovat výstřižky o Mlocích. (...) Vystřihoval a schovával vše, co kde našel tištěno o Mlocích; nebudiž utajeno, že po jistých počátečních rozpacích se naučil ve své oblíbené kavárně plnit noviny, kde byla jaká zmínka o Mlocích, a dosáhl zvláštní, téměř kouzelnické virtuosity v tom, jak dovedl nenápadně vytrhnout z novin příslušný list a stopit jej do kapsy přímo před očima pana vrchního.

(Karel Čapek: Válka s Mloky)

Dobové materiály o Beatles získávají dnes své specifické kouzlo, ačkoliv pamětník nad úrovní některých z nich leckdy musel skřípat zuby. Je poučné i zábavné pročítat výstřižky z dobového tisku a sledovat, jak se z nich profil čtyř rozkošných nezbedů, zvaných Beatles (MY 68) vylupuje. Beatles v Československu nikdy nekonzertovali a málokdo je tehdy mohl vidět na vlastní oči. Rané materiály jsou tedy převzaté nebo kompilované a doplněné komentářem prozrazujícím hodně o informovanosti či předpojatosti konkrétního publicisty. Nejprve kádrující (loutky v rukou kapitalisty Epsteina) nebo ironizující pohled na skupinu (Beatles coby křepčící chuligáni) se po roce 1966 ustálil do podoby talentovaných a překvapujících hudebních novátorů, případně znuděných experimentujících boháčů. Na konci šedesátých let se zbytky novinářské žluči ještě sem tam vylévaly do popisů výstředních kousků Johna a Yoko, kteří *poskytují interview většinou v posteli a už delší dobu si nestříhají vlasy. Potkat je v tmavé ulici, polila by člověka hrůza a přešel by na druhý chodník.* (Magazín Lidové demokracie 1969)

Těžko omluvitelné jsou některé matoucí informace publikované ještě ve druhé půlce 60. let. V magazínu Kaleidoskop (1967) se například tvrdí, že *John Lennon a George Harrison spolu kamarádili odmalička, že v Hamburku na jaře roku 1961 nosil Paul delší rozčuchané vlasy a plnovous a Sutcliffe tehdy poprvé chlapcům navrhl vystupovat v parukách.* Jiný zdroj informuje sice aktuálně o vydání alba Magical Mystery Tour a přetiskuje čerstvou fotografii Johna Lennona v Rishikeshi, v odstavci o beatlesovských filmech však uvádí jejich klasické snímky pod názvy *Yeah, yeah, yeah* a *Po-po-pomoc* — v roce 1968! V tomtéž roce Josef Laufer v měsíčníku MY 68 radí a informuje o nových deskách svých kolegů: *...absolutní supernovinkou je skladba Lady Madona. Zpívá Ringo Starr...(!)* Oblíbený časopis pro mládež Pionýr uvedl průkopnický termín „rockn’roll“ již v prosinci 1959, ale s prvním článkem o Beatles přišel až v červnu 1968. V této době John a Yoko již natočili své pověstné album *Two Virgins* a objevovali se spolu na veřejnosti; značně cynicky tedy mohl na informované působit Johnův citát z této dvojstránky: *Jsem dokonale šťastný s manželkou Cynthií a Johnem Charlesem Julianem, naším dědicem. Stále si říkám a opakuji: Je to všechno štěstí...* Doplněno fotografiemi známých „broučů“ tváří převážně z období filmu *Pomoc!*

Perličkou jsou popisy nikdy neuskutečněných projektů a vizí: *vedli novou dlouhohrající desku s deseti vážnými, náboženskými písněmi pomalého rytmu* (Sedmička 1968). Nevyplnilo se oznámení z časopisu Kino, že v září 1967 by ve španělské Malaze měl s Beatles natáčet svůj nový film Michelangelo Antonioni. Jednou z populárních kolujících fám byla ta o původu jména Ringova syna Zaka. (V roce 1969 si na ni vzpomněl a Ringo Starra se na její pravdivost osobně zeptal český fotograf Karásek...) Zprávu rozšířil Mladý svět, který v prosinci 1965 v rubrice světových aktualit uvedl (bohužel bez udání zdroje), že Ringo *pojmenoval svého syna českým jménem. Prozradil novinářům, že dobře ví, co značí ‚Zak‘ česky. A hned dodal: školák, student. Slovo se mu líbí a vybral je záměrně.*

Bizarní aktuality typu *vědci zjistili, že žraloci milují Brahmsa, ale prchají před Beatles*, fotografie indických slonů s beatlovskými parukami a kytarami vystupujících v zábavním parku Tivoli v Kodani nebo pět holohlavých zpěváků, kteří koncertují pod názvem Antibeatles a *za doprovodu klasických nástrojů zpívají staré a melodické romance*, případně Beatles vymodelovaní ze šrotu topenářem Oberländerem ostře kontrastují s hlubokomyslnými literárně-sociologickými sondami o masové kultuře, onom *iluzorním ventilu potlačeného lidství, o novém náboženství, opiu lidu, restauraci novodobého Olympu s božsky lidskými a lidsky božskými bytostmi od kosmonautů přes vrahy a státníky po Brigitte Bardotovou a Liverpoolské Beatles* (Plamen 1966). Téměř prorocky působí článku přetištěný časopisem 100+1 ZZ, kde se Beatles přiznávají, že jsou již unaveni koncerty, cestováním i sami sebou, proto *členové kvarteta by eventuálně vystupovali sólově, jenom pro televizi, film a gramofónové desky by zase natáčeli společně.* Tato prognóza se objevila v čísle, jehož uzávěrka byla již v půli prosince 1964.

Pozornost si jistě zaslouží i nenápadná noticka z květnového Kina 1967 popisující film se záběry nahých mužských zadnic, jímž *japonská filmová režisérka Joko Onová si získala přes noc jméno v Londýně.* Teprve po více než roce se u nás bude jméno Yoko Ono skloňovat častěji, a už téměř vždy jen se spojením s Johnem Lennonem.

Pozapomenutá je dnes povídka polského autora Czechowského, která líčí senzační událost: vystoupení Beatles ve Varšavě. Jak se však po koncertu ukáže, ti *čtyři štíhlí chlápci s hřívami* jsou ve skutečnosti důmyslně sestrojení roboti. A protože povídka vyšla ve Vědě a technice mládeži, na své si přišli také technicky nadaní čtenáři: *Lesknoucí se vlasy Beatles byly zároveň anténami jak dálkového řízení, tak i miniaturních varovných radarů. Nejpodivuhodnější bylo řešení pohybového ústrojí Beatles, neobyčejně složitého systému hydraulických převodů, pump udržujících v nich vysoký tlak, havarijních nárazových zařízení schopných stlačit kapalinu v desetkrát kratším čase než nejlepší kompresory...* Stopy geniálního konstruktéra směřují z Anglie do jihoamerického pralesa (*Indiáni se na*

onu výpravu pamatovali: Do osady přijeli čtyři Angličané na člunech...) a odtud až k mimozemským civilizacím.

Nezaměnitelně českým příspěvkem je rozpustilé interview, které během meditací v Indii poskytli Beatles v roce 1968 českému novináři pro dívčí magazín Veronika; škoda jen, že rozhovor je fiktivní. Do podobné přihrádky spadá i úryvek z dětské knihy Sally, tvá kamarádka z Anglie, která podmanivě líčí, jak Beatles na valníku taženém fanynkami projíždějí rodným Liverpoolem. Činí tak na podporu svého nového filmu o lochnesce a zakleté princezně, a autor Zdeněk Mahler tu dokonce složil text nové písně Beatles: *Ve stínu skály / big-beat jsme hráli / najednou z jezera / vylezla příšera! / Jéjéjé!...* To vše barevnou ilustrací doprovodil Jan Brychta a v psychedelickém roce 1967 vydalo nakladatelství SNDK.

Knížka Poplach kolem Beatles byla dopsána v lednu 1965, poslední čerstvou informací je ta o přípravě snímku Help! Na knihkupecké pulty se však Poplach dostal až po roce a půl, kdy už leccos bylo jinak. John, Paul, George a Ringo měli za sebou album Rubber Soul, začali nahrávat Revolver a čekala je poslední série koncertů. Rok 1966 byl pro Beatles značně zlomový. Obrázky Epsteinovy kompaktní usměvavé partičky se začaly rychle měnit v portréty čtyř kníratých individualit. Problémy se vstřebáváním nové hudby i podoby Beatles měli však i angloameričtí posluchači. Hektická doba na zpozdilce nečekala.

Informační mezeru u nás občas zaplnil časopis 100+1 ZZ. V srpnu 1967 tu vyšel sugestivní popis atmosféry při nahrávání singlu *Strawberry Fields Forever* a prvních písní pro Seržanta. Osmistránková vyjmutelná příloha v březnu 1969 pak přinesla vybrané pasáže z oficiálního životopisu Beatles od Huntera Daviese. Výtažky končí ovšem někde v polovině roku 1967; další kamínek do beatlesovské mozaiky tak bylo třeba hledat jinde.

V popředí českých novinářů a hudebních kritiků, kteří k tématu Beatles přinášeli kvalitní materiál, stál především Jiří Černý. Jeho pozornost a vytrvalá obhajoba začíná už od dřevních dob, kdy Beatles (stejně tak rock'n'roll nebo český big-beat) neměli na růžích ustláno, a vrcholí ve zmíněné knížce a v pozdější sérii článků pro časopis Melodie. Výjimečný talent byl Ivan Soeldner se širokým záběrem do různých, převážně kulturních sfér. (Předčasně zahynul v srpnu roku 1970). Odbornou hodnotu zaručovaly příspěvky na stranách Melodie (Jaromír Tůma, Stanislav Titzl, Petr Dorůžka nebo Miloslav Nosál) a filmové recenze (Alois Humplík, Jan Hořejší).

Dnes už dobře známá literární aktivita Johna Lennona nám byla ještě před zveřejněním ukázek z Písání líčena v adekvátně nonsensovém balení. Dvuměsíčník Hudba pro radost se v roce 1965 zcela vážně pohoršoval nad gramatickou stránkou Lennonových povídek: *Ta je prý úplně katastrofální a jelikož*

ji dal vydavatel vytisknout se všemi pravopisnými chybami, existuje nebezpečí, že mladí Angličané budou následovat svůj vzor i tímto směrem. Dva roky nato, v květnu 1967, napsal Robert B. Pynsent redaktorce Mladého světa: *Vážená paní redaktorko, včera jsem vzal knožečku Johna Lennona (jednoho z Beatlesů), litoval jsem v ni a našel jednu povídku a vložil jsem ji do češtiny...* Pynsent, Angličan studující v Praze a dnes známý bohemista, připojil překlad Lennonovy povídky Tak tak Franto a brzy byl na stranách časopisu představen i dalšími ukázkami tlumočené Lennonovy poetiky. Tak mohli oslovení čtenáři srovnávat jednak s překlady Luboše Trávníčka, jejichž ukázka vyšla v knížce manželů Černých, a přidat i povídku z druhého Lennonova literárního opusu Španiel v akci, který nabídla slovenská Revue svetovej literatúry v roce 1967.¹

Takzvaný „socialismus s lidskou tváří“ představoval relativně svobodnou dobu, mezi jejíž privilegia patřilo např. zrušení cenzury nebo možnost volnějšího cestování do zahraničí. Beatles toto nadzvednutí železné opony však už nijak zvlášť nepotřebovali — už dávno nepředstavovali *rafinovanou buržoazní propagandu* nebo *nebezpečnou diverzi ze Západu*. V obecném povědomí se ustálili coby trochu nevyzpytatelní, přece však respektovaní klasikové populární hudby; pro část fanoušků, vyskajících před třemi lety při projekci Perného dne, se z božských idolů stali nezábavní výstředníci. Ve společenských týdenících (Mladý svět, Květy) se Beatles v posledních letech objevovali sporadicky a nejčastěji v rubrikách zajímavostí; bylo to však pochopitelné. Nároční hudbymilovní čtenáři měli už — kromě nových hudebních idolů — své Aktuality Melodie, Melodii nebo Pop music expres, a takový Mladý svět už dávno nemusel zastupovat neexistující nebo málo pružné specializované periodikum. Časopisy Sedmička nebo Pop music expres otiskly adresu londýnského Fan Clubu Beatles, odkud někteří šťastlivci obdrželi (prostřednictvím fiktivní sekretářky Anne Collinghamové) podepsanou fotografii svých oblíbenců. Množící se diskotéky, poslechové i taneční, hrály písničky Beatles z desek, které si DJové přiváželi ze zahraničí. Slavné plakáty amerického fotografa Richarda Avedona s barevně upravenými portréty čtyř Brouků se u nás sice neprodávaly, obdivovatelé však vděčně přijali jejich zmenšené reprodukce, které našli v roce 1968 v květnovém čísle Květů nebo červencovém 100+1 ZZ.

Tvrdé probuzení nastalo v noci na 21. srpna 1968, kdy Československo obsadila ozbrojená vojska pěti zemí Varšavské smlouvy. *Budeme si pamatovat onu nádhernou mládež v čistých vyžehlených rozhalenkách i ušpiněných bundách, ty pražské ‚beatlesáky‘ s planoucíma očima*, psal Svět v obrazech ještě na začátku září. Zanedlouho už byl přinucen zapomenout a vystřízlivět. Po upálení Jana Palacha v lednu 1969 (Beatles v nedobré atmosféře nahrávají a filmují Get Back, resp. Let It Be) a dubnu 1969, kdy po zasedání pléna ÚV KSČ byl A. Dubček vyměněn G. Husákem (Beatles natáčejí Abbey Road) bylo jasné, že ideály

Pražského jara jsou definitivně smeteny. Zásah cenzury začal být po roce opět citelný, z médií zmizeli aktéři srpna 1968, tištěná periodika měnila názvy, složení redakce nebo bez vysvětlení končila, řada filmů putovala do trezoru... Oblíbená Houpačka byla zrušena na konci března 1969. *Houpačka nebude dočasně vysílána*, zněl verdikt tlumočený národu, který si na obrat „dočasně“ postupně zvykal. Posledním houpačkovým hitem Beatles byla píseň Haló Dito (tak zněl překlad *Hey Jude*). *Dávno je pryč ta doba, kdy Beatles mohli o sobě prohlásit: Jsme populárnější než Ježíš*, popichuje v květnu 1969 Ivan Štědrý v souvislosti se sdělením, že u posluchačů ve světě měla píseň *Ob-La-Di Ob-La-Da* daleko větší úspěch v podání skupiny Marmelade, než od samotných Beatles.

Příjemným překvapením v této neradostné době bylo vydání české mutace Aldridgeovy sbírky ilustrovaných písní Beatles, jež anglický originál následovalo s nečekanou rychlostí. Knížka *Beatles v písních a v obrazech*, vydaná hudebním vydavatelstvím Panton před Vánocemi 1969, byla navíc i kvalitně vytištěna (finský papír), proto se snáz odpouštělo pár nepřesností o obsahu písní, zaviněných zřejmě nutností rychlého překladu. Z původního originálu také zmizely některé „závadné“ ilustrace a texty (např. trojportrét Lenina, Marxe a Lennona k *Revolution* nebo srp a kladivo třímající kráska z *Back In the USSR*), ale i tak si fanoušci konečně mohli přeložit značnou část písniček a zjistit, o čem to vlastně Beatles zpívají. Publikace zároveň široké čtenářské obci představila ozvuky pop-artu a „květinových“ šedesátých let ve výtvarné podobě — byl to pro nás i jeden ze posledních pozdravů svobodného a *kaleidoskopického* světa, který Beatles symbolizovali. (Nakladatelství Panton krátce před vydáním zamýšlelo vypravit knížku i dvěma malými gramodeskami s nahrávkami Brouků, ale z tohoto nápadu už sešlo.)

Druhé překvapení na konci roku 1969 připravil i konkurenční Supraphon, když konečně vydal první album Beatles. Jednalo se však „pouze“ o paralphonskou kompilaci staré tvorby, album *A Collection of Beatles Oldies*. V období vyhrocujících se tvůrčích i osobních krizí Beatles, experimentálních sólových alb i jiných soukromých projektů tak paradoxně české gramofony obehrávaly převážně optimistické a nekomplikované (s výjimkou *Eleanor Rigby*) hity z let 1963 až 1966. *Podle dohody mezi Parlaphonem a Supraphonem se naskytla možnost převzít v roce 1969 jednu kompletní desku z devíti LP, které Beatles pro EMI natočili*, vysvětluje v recenzi pro Melodii Jan Křtitel Sýkora. *Pro naše fans by bylo rozhodně přitažlivější, kdyby mohla vyjít původně plánovaná, speciálně sestavená profilová deska, ale smluvní podmínky jsou dost tvrdé*. Přínosem byla vložená příloha s průvodními texty z pera Jiřího Černého. Další deska, kultovní *Abbey Road*, vyšla v Supraphonu až v roce 1972 (ve smlouvami limitovaném nákladu 20 000 výtisků).

Překvapením jiného rázu, byť tušeným a často přetřásaným, byla lakonická zpráva, kterou přinesly české deníky v polovině dubna 1970 pod víceméně stejným titulkem: Beatles se rozpadli.

Potvrzení o rozchodu slavné čtveřice se objevovala pak v dalším průběhu roku 1970; výjimkou však nejsou ani zprávičky o tom, že usmíření Beatles uvažují o návratu. Pravdou je, že v tomto roce se John, Paul, George a Ringo nesešli ani ke společné fotografii, natožpak ke společnému nahrávání. *Good bye, good bye*, zněla z rozhlasu chytlavá melodie zpívaná Mary Hopkinovou (nebo českou Hanou Pazelovou) a označená autorským tandemem Lennon-McCartney, ačkoliv John Lennon s písní už neměl nic společného. *Good bye...*

Šedesátá léta pro někoho skončila už srpnem 1968, Woodstockem nebo hrůznými vraždami Mansonovy družiny. Těm nejvytrvalejším definitivně až 31. prosince roku 1970, když Paul McCartney u Nejvyššího soudu žádal o zrušení partnerství Beatles.

BROUCI V ČECHÁCH 1971 — 1989

V následujících letech však pozornost našich novinářů vůči Beatles nijak nepolevovala. Vedle sledování nových aktivit jednotlivých členů začalo odkrývání neznámých epizod z historie skupiny — období „praní špinavého prádla“ ohlašovaly zpovědi ex-Brouků, především Paula a Johna. Do této pobeatlesovské reality přicházely do Československa čas od času ediční počiny připomínající ozvěny starých dobrých časů. Třeba vydání alba Abbey Road (1972), doplněné kvalitní fotografickou a textovou přílohou (texty písní v angličtině i jejich překlad), nebo uvedení filmu Žlutá ponorka do českých kin v prosinci roku 1972 (ačkoliv promítání bylo schváleno už v listopadu 1968). Občasnou pozornost věnoval skupině i rozhlas, například hudební pořad Větrník na vlnách VKV.

Systematicky zhodnotil vývoj Beatles Jiří Černý v seriálu Beatles a jejich desky, který vycházel v Melodii v roce 1979 na pokračování. Text byl zaměřen především na hudební odkaz skupiny a obsahoval i přehled vydaných alb a písní; jako novum připojil Černý ke každé písni jejího sólového zpěváka. Závěr cyklu tvořila vybraná a komentovaná bibliografie, mimo jiné tedy zasvěcený tip pro ty, kteří měli možnost napsat si o publikace do zahraničí.

V září 1980, asi 3 měsíce před svou smrtí, poskytl John Lennon časopisu Playboy dlouhý rozhovor. Ten vydala — krácený — v září 1981 pod názvem John Ono Lennon Jazzová sekce (připravili T. Kraus a L. Šonka). Brožura byla doplněna fotografiemi, z nichž asi čtvrtinu tvořila dnes už raritní fotodokumentace raného stavu tzv. Lennonovy zdi na Kampě. Stejný rozhovor, jen jinak upravený

a přeložený (O. Černý, J. Dědeček a V. Džambasov), vydala s názvem John Lennon ve druhé půli roku 1982 Sekce mladé hudby. (Už v letech 1979-80 otiskovala SMH na stránkách svého občasníku Kruh výběry ze staršího interview Lennon vzpomíná.) Editor Ladislav Zajíček doplnil vydání i jinými beatlesovskými materiály zahrnujícími historii Beatles, diskografii, chronologický přehled Lennonova životaběhu a překlady některých písní (O. Hejma); vše nápaditě graficky upravil Miroslav Jiránek. Obě knihy byly poměrně hledané a ceněné nejen pro nedostupnost na oficiálním knižním trhu (mohl si je zakoupit pouze člen zmíněných organizací), ale především pro aktuálnost a nezvyklý překvapivý pohled na Beatles ústy jednoho z nich. Břitké Lennonovy soudy, syrové pohledy do zákulisí legendy zvané Beatles, přiznání skutečného autorství (což třeba pro laiky, odkojené mýtem o společných písních dua Lennon-McCartney, byla novinka) nebo všední fakta o režimu manželů Lennonových znamenalo pro mnoho starších i nových fanoušků silný zážitek.

Po téměř desetileté pauze se Supraphon rozhodl vydat další dvě alba Beatles v letech 1981 a 1983, šlo ovšem jen o kompilace Beatles 62-65 a Expedice r'n'roll. Řadové album A Hard Day's Night vyšlo s více než dvacetiletým zpožděním v roce 1985, další With the Beatles následovalo dva roky poté. V této době byly již naštěstí poměrně rozšířené možnosti, kterak kompletní diskografii Beatles nejen nahrát na magnetofon, ale i získat v odpovídající kvalitě.

Ucelená historie Beatles se dočkala knižního vydání až na konci roku 1987. Má název Beatles – Výpověď o jedné generaci a sestavil ji muzikolog Antonín Matzner. (Krátce před vydáním otiskoval její části list Mladá fronta na pokračování.) Po poměrně vysokém nákladu (90 tisíc výtisků) se v devadesátých letech dočkala druhého vydání i překladu do slovenštiny (1990). I přes dosti stručné líčení posledních let skupiny knížka dlouho zůstávala pro pouze češtinu ovládajícího průměrného fanouška nejpřehlednější monografií skupiny. Její součástí je fotografická příloha, diskografie, přehled licenčních vydání v ČSSR a rejstřík.

Teprve po roce 1989 publikace o Beatles obohatily české archívy o potřebný pohled z více stran a úhlů. Na některé tituly se dlouho čekalo (např. sbírky Lennonových povídek), nebo dosud trpělivě čeká (práce Marka Lewisohna), další si nelze než vynachválit (tituly Jak vznikaly písně Beatles, Revoluce v hlavě, Po mnoha letech aj.); v poměrně vysokém počtu přeložených titulů nalezneme i přehmaty (třeba Sheveyové životopis Johna Lennona). Český fanoušek si doplňoval bibliotéku, diskotéku i videotéku, zatímco se Paul, George a Ringo (s požehnáním Yoko Ono) dávali ve studiu opět dohromady. Závěr roku 1995, kdy i Česká televize pohotově reagovala na premiéry dvou nových písní Beatles a hned poté uvedla cyklus Anthology, znamenal pro mnohé dovršení jistého údobí

prožitého s Brouky. Pro jiné diváky a posluchače z jiné generace to vše třeba teprve začínalo.

VE SLUŽBÁCH BEATLES

V blízkosti Beatles se pohybovalo několik osobností českého nebo slovenského původu. Pro Johna, Paula, George a Ringa byla jistě nejdůležitější znalost jejich profese a lidská kvalita; nám, kteří následující jména nacházíme v beatlesovských monografiích, přivedou možná špetku hrdosti.

První oficiální fotograf Beatles se jmenoval **Dežo (Dezo) Hoffmann**. Narodil se r. 1912 v Banské Štiavnici, studoval v Žilině a počátkem třicátých let odešel do Prahy. Vystřídal různá zaměstnání u filmového průmyslu, pak působil v zahraničí jako kameraman-dokumentarista (točil také občanskou válku ve Španělsku). Po roce 1945 se usadil v Anglii a věnoval se fotografii, pracoval např. pro hudební magazín Record Mirror. S Beatles se seznámil ještě v Liverpoolu v roce 1962, kdy se spolupráce s George Martinem teprve rodila. O více než generaci starší Hoffmann si získal důvěru Brouků a na několik let se stal jejich dvorním fotografem. Později dokumentoval i mnoho jiných celebrit pop-kultury. Na rodné Slovensko nezapomínal, navštěvoval například festival Bratislavská lyra — *a ešte aj dobre hovorí svojou rodnou rečou* (postřeh Ivana Soeldnera z Lyry 1969). Známé fotografie Beatles převážně z počátků jejich slávy, nahrávajících ve studiu nebo pózujících v ateliéru v oblecích a s požadovanými úsměvy, ale také třeba skotačení v pruhovaných koupacích úborech na pláži ze srpna 1963 — to vše je Hoffmannova práce. Zemřel v roce 1986.

Z obsazeného Československa do Británie odešel v roce 1939 právník **Walter Strach** (nar. 1905 ve Vídni). Pro Beatles vykonával od roku 1963 práci související s financemi, majetkem nebo daněmi. JUDr. Strach, *vysoký, hubený muž, jemuž dodávaly na vážnosti i poněkud staromódní obleky s nezbytnou vestou* (Matzner: *Beatles*), například Broukům zařizoval i koupi jejich známých sídel (Kenwood, Esher). Po nevyjasněné finanční aféře týkající se i filmu Help! se tento *finanční kouzelník* z blízkosti Beatles záhadně vytrácí.

Podobně jako Strach odešel před válkou z Československa **Norbert Auerbach** (nar. 1922). Působil v anglické armádě, po válce zůstal v USA a podobně jako jeho otec, známý barrandovský producent, se i on věnoval filmové produkci. Stal se prezidentem společnosti United Artists, která vedle úspěšných filmů o Jamesu Bondovi nebo Růžovém panterovi produkovala také filmy s Beatles. S Beatles se setkával v době jejich začátků, když koncertovali po Evropě a připravovali Perný den; jejich liverpoolský akcent byl prý velmi zřetelný (a pro něj až nesrozumitelný).

Již před uvedením *Žluté ponorky* do českých kin se v našem tisku psalo, že hlavní výtvarník filmu **Heinz Edelmann** je českého původu. Narodil se v roce 1934 v Ústí nad Labem, jeho otec byl Němec a matka Češka (*byli to velcí vlastenci, obdivovatelé Masaryka*, prozradil v pozdějším rozhovoru Jaroslav Kořánovi). Do Německa se Edelmannovi přestěhovali po roce 1946. Po ukončení výtvarných studií v roce 1958 působil Edelmann jako reklamní grafik na volné noze. Věnoval se knižní, časopisecké a novinové ilustraci, reklamě, spolupracoval s divadlem Kammerspiele (plakáty a programy, mj. i pro Havlovu Zahradní slavnost) nebo s časopisem *Twen*. V šedesátých letech — už jako věhlasný výtvarník — se chtěl se ženou a dcerou do Čech vrátit a zůstat tu, ale své plány odložil nejprve kvůli práci na Ponorce, posléze je po příjezdu ruských tanků v srpnu 1968 zrušil úplně. Beatles se k filmovému projektu, jehož výrobu provázely hádky a intriky a kde oni vystupovali coby kreslené figurky, zprvu příliš nehlásili, Edelmannův výtvarný rukopis a originální nápady nicméně oceňovali. Heinz Edelmann zemřel v roce 2009.

NA KONCERTĚ BEATLES

Navštívit koncert Beatles mělo možnost jen málo Čechů nebo Slováků a jen několik z nich tento svůj zážitek sdělilo veřejnosti prostřednictvím tisku nebo televize.

Tehdejší členka divadla Semafor **Hana Hegerová** (1931) zažila koncert Beatles v pařížské Olympii, kde skupina vystupovala od půlky ledna do začátku února 1964 (tedy krátce před pověstnou „invazí“ do Ameriky). Beatles se jí líbili: *Jsou přirození, sympatičtí... Opravdu mám tu jejich hudbu ráda*. V nedávném rozhovoru připomněla jejich smysl pro pohotovost: *Při koncertu jim vypadl proud a taky to zvládli velmi suverénně*. Tento detail a nahlédnutí do podrobných pramenů vypovídají, že Hegerová navštívila hned první vystoupení dne 17. ledna, a to večerní představení, kdy *během večera třikrát vypadly pojistky*. (Viděla tedy vedle Beatles i Mala Evanse, který *vybíhal na scénu provádět nejnnutnější opravy*.) Koncert v Olympii zhlédl i **Jiří Šlitr** (1924).

Historik a publicista **Miroslav Ivanov** (1929) navštívil vystoupení Beatles v roce 1964 v Londýně: *Ti mládenci, kteří tak báječně zpívají a hrají, nejsou vyvrhelové ani záškodníci*. Ivanov svůj zážitek sdělil tehdejšímu tisku, jeho dojem byl *pochoitelně nadšený, pochvalný (a tenkrát to ještě nebylo jednoduché)*.

Ve Spojených státech, pravděpodobně během své roční stáže v New Yorku 1964, zhlédl vystoupení Beatles dirigent a pozdější šéf opery Národního divadla **Zdeněk Košler** (1928). *Po návratu sděloval své dojmy z Beatles: roztomilí kluci, ale žádní mimořádní muzikanti*, vzpomíná po letech publicista Jiří Černý (a dodává: *Ne každému vzdělanému hudebníkovi je tento cit pro nejrozličnější druhy dán*).

Podle slov zpěváka Mira Žbirky zažil v Londýně v roce 1964 na vlastní oči i uši koncert Beatles jeho bratr **Jason Žbirka**.

V listopadu 1966 přinesl Mladý svět celostránkovou fotoreportáž z koncertu Beatles na stadionu Shea v New Yorku. Všechny pohledy jsou zabírány z tribun a ochozů, tedy tak, jak je mohl pořídít běžný návštěvník, který do blízkosti pódia neměl přístup. Pravděpodobně jde o původní dokumentaci zážitku samotného autora **jj** (Jiří Janoušek?). K události došlo 23. srpna 1966 (v popisce chybně uvedeno září), kdy jen necelý týden dělil Beatles od posledního vystoupení a rozhodnutí s koncertováním skončit.

Pár dobových tiskovin přineslo zážitky šťastlivců, kterým se v zahraničí podařilo koncert Beatles zhlédnout. Vzpomínky jsou však často ve štíru s věrohodností, scházejí základní údaje a některé věty, popisující průběh koncertu, chování jednotlivých Brouků a zpívaný repertoár, se nápadně podobají popisům z dostupných tištěných materiálů. S jedním takovým zážitkem se například pochlubil český pisatel, který se v Mnichově po shlédnutí koncertu dostal do šatny Beatles, prohodil pár slov (v němčině) s Paulem a otázal se ho, kdy budou Beatles vystupovat v socialistických zemích. (Paul: *Až dostaneme dobrou nabídku.*) Pak vyčkal, než Paul obejde své kolegy s fotografií a přinese mu ji podepsanou zpátky. Tak to alespoň v květnu 1969 (!) přetiskl z učňovského časopisu Pegas měsíčník Čtení pod lavici.

BEATLES NA DOSAH

V první půlce šedesátých let trávili Beatles často volné večery ve svém oblíbeném klubu Ad Lib na Leicester Square v centru Londýna. V klubu se scházela smetánka pop-kultury a hrály zde různé skupiny. V Londýně toho času vystupoval a nahrával desku český zpěvák **Josef Laufer** (1939). V televizním seriálu Bigbít jsme viděli dobový černobílý záznam (1965 nebo 1966), ve kterém Laufer vypravoval o svém nedávném setkání s Beatles. Neuvedl, kdy se tak stalo, ale připomněl těhotenství Ringovy ženy Maureen. (Syn manželů Starrových se narodil 13. září 1965 a dostal jméno Zak.) Na pódiu v Ad Lib prý hráli Seekers, Johna a Ringa doprovázely manželky a George měl s sebou dvě přítelkyně. Laufer se nakonec osmělil a položil Ringovi dotaz, kdyže si myslí, že bude válka. *V pátek, zněla prý Ringova odpověď.*²

V srpnu 1967 otiskl časopis Pionýr Lauferovu stručnou odpověď na otázku, koho ze zahraničních umělců si nejvíce váží. *Všech dobrých. S mnohými se znám osobně, například s Beatles. Jsou to fajn kluci. Během pěti minut jsem si na ně zvykl tak, jako bych je znal od vždycky.* Z těchto a dalších útržků těžko soudit, zda „rozhovor“ s Ringem, případně ostatními Brouky pokračoval dál nebo zda došlo ještě k dalším setkáním (a kde). Ani z novějších ohlédnutí, ve kterých se Laufer po smrti G. Harrisona vyjadřoval pro ČTK nebo rozhlas (rozhovor s J. Svátkem), to

není jednoznačné. Upřesnil, že k seznámení došlo po premiéře filmu Help! — to znamená 29. července 1965. Od společnosti, pro kterou tehdy nahrával, dostal pozvánku na premiéru filmu do London Pavilonu, kde z balkónu sledoval Beatles na pódiu. Když se později na večírku (popremiérový večírek se však nekonal v Ad Libu, ale v hotelu Dorchester) asi po dvou hodinách ukázalo, že Laufer nepatří ke štábu, ale že je to zpěvák z Východu, projevíli prý Beatles zvědavost. John se Laufera zeptal, zda jsou v Československu homosexuálové a zda se mohou brát. Paul se údajně věnoval manažerům a novinářům, George *mluvil strašně silným liverpoolským slangem* a Ringo byl *trochu sťatej*...

Známý publicista a tehdejší reportér Mladého světa **Rudolf Křesťan** (1943) doprovázel v listopadu 1967 na mezinárodní soutěž MISS World do Londýna československou vyslankyni Alžbětu Štrkulovou. V pozdější reportáži pro svůj domovský časopis Křesťan vypráví epizodku, která před soutěží potkal na ulici v Soho dva z Beatles, Ringa a Paula. *Když jsem se jich ptal, co by přáli československé kandidátce v soutěži Miss World, odpověděl mi Ringo Starr — zachumlaný ve svém indiánském kožichu — stručně: Přeju jí to, co jí přejete vy. Určitě jí přejete něco dobrého, protože jinak byste se mě neptal, mám pravdu, Paule, ne?*

Štrkulová a Křesťan odlétali do Londýna 6. listopadu, rušný soutěžní kolotoč vrcholil asi tři dny poté. Začátkem listopadu dokončili Beatles nahrávání desky Magical Mystery Tour a pravděpodobně byli v dalších dnech přítomni u mixování nahrávek, takže k setkání mohlo dojít 8. nebo 9. listopadu (10. listopadu je už zase čekalo filmování promoklipu k písni *Hello Goodbye*). Alžběta Štrkulová v soutěži skončila na šestém místě. Škoda jen, že tehdy v Soho Křesťana nedoprovázela, Paula a Ringa by jistě její půvab (98-64-94) motivoval k vtipnější replice. (Nehledě k tomu, že se krátce před odletem do Londýna Štrkulová svěřila, že by se tam chtěla setkat s princem Charlesem a — *s Beatles*.)

Český film Hoří, má panenko soutěžil na filmovém festivalu v Cannes, kam režiséra **Miloše Formana** (1932) doprovázeli kameraman **Miroslav Ondříček**, novinář **Jiří Janoušek** (1943) a skladatel **Karel Mareš** (1927). Forman, který byl ubytován v luxusním hotelu Du Cap v Antibes, pozval své kolegy do hotelového bazénu. Karel Mareš, jehož „dechovková“ verze *From Me To You* ve zmíněném filmu zní, vyličil později svůj zdejší zážitek ve vzpomínce *Jak jsem potkal Beatles u bazénu*. George a Ringo s manželkami (obě v indiánských čelenkách) a John vylehávali na dekách v blízkosti české čtveřice a později se všichni potkali i u oběda. O setkání hovořil sám Forman už v rozhovoru s A. J. Liehmem na jaře 1969: *Pak jsme se šli koupat do bazénu. S Beatles, Orsonem Wellsem, princeznou i petrolejovými králi*. V Cannes byl také režisér **Václav Táborský** (1928): *...viděl jsem ty Beatles zblízka, jako na dlani — jednou byli dokonce pouhých padesát*

metrů od nás! Z dalších Čechoslováků festival navštívili i režisér Jan Němec nebo novinář Ivan Soeldner.

Marešovým, Formanovým nebo Táborského postřehům schází bližší časové určení. Po nápovědě (*revoluce, barikády*) doplňme, že se jednalo o rok 1968 a XXI. ročník festivalu, který proslul demonstracemi radikálních studentů i filmařů a byl po 17. květnu předčasně ukončen. John a Paul pořádali dne 14. května 1968 v New Yorku tiskovku u příležitosti otevření zdejší pobočky Apple a druhého (podle některých pramenů až třetího) dne se vraceli do Evropy. 15. května odlétali do Cannes Ringo a George s manželkami — premiéra filmu *Wonderwall* (s hudbou George Harrisona) byla totiž na programu dne 17. května. K setkání „s Beatles u bazénu“ došlo pravděpodobně v tyto dny, protože po 17. květnu už v Cannes nastal chaos, festival byl narychlo ukončen a celá Francie byla ochromena vlnou stávek a demonstrací. Paul v Cannes nebyl, ale i o Johnově přítomnosti podrobné biografie mlčí. Na známých fotografiích se objevují jen manželé Starrovi a Harrisonovi, kteří se do Londýna vraceli až 19. května (Miles). Není proč nevěřit Marešem popisovaným detailům: *Lennon seděl jako sfinga (...) dlouhý doutník, svoje brejličky na nose, modré plavky a pohled upřený kamsi do dáli*. Pokud ale John na festival z New Yorku (přes Londýn) opravdu přiletěl, měl na odpočinek a koupání poměrně málo času, protože již 18. května byl v Londýně přítomen schůzce v Apple. (A příští den byl pro jeho další život zvlášť zlomový: pozval k sobě domů do Kenwoodu Yoko Ono a prožil s ní večer a noc, naplněné — mimo jiné — nahráváním opusu nazvaného později *Two Virgins...*)

17. července 1968 se v londýnském Pavilonu na náměstí Piccadilly Circus konala premiéra filmu *Yellow Submarine*. Zúčastnili se jí všichni čtyři Beatles včetně Yoko Ono a přítomen byl zřejmě — jak lze soudit z krátké zprávy v *Sedmičce* ze srpna 1968 — i český novinář **A. Lukeš**. V následujících dnech se Beatles vrátili do studia a pokračovali v nahrávání bílého dvojalbuma.

(SRPNOVÁ VSUVKA)

Vezmi mě na statek svého táty

Dovol mi poslechnout si drnění tvý balalajky

Pojď a přijmi vřele svého soudruha

Jsem zpátky v SSSR

Nevíte ani jaký máte štěstí, kluci

Tam v SSSR

(Beatles: *Back In the USSR*, 1968)

V noci z 20. na 21. srpna roku 1968 ve vylidněném Studiu 2 v Abbey Road dokončoval Paul McCartney svoji poklidnou skladbu *Mother Nature's Son* (Syn Matky přírody). Text písničky vypráví o harmonickém životě uprostřed přírody, o horské bystřině, louce plné trávy a sedmikrásek. *Rusové právě vtrhli do Československa*, vzpomíná přítomný zvukař Alan Brown. *Kontrast těchto dvou událostí byl značný, i když v té chvíli jsme to pochopitelně ještě nevěděli.*

O tragické situaci v Československu se ráno dozvěděl celý civilizovaný svět — a zcela jistě i Beatles, ač byli plně zabráněni do svých osobních starostí. Už po týdnu okupace sice zahraniční média začala hledat nová aktuální témata pro titulní strany, Československo přesto zůstalo po určitý čas v povědomí právě pro události srpnových dnů a hovor se přirozeně stácel tímto směrem.

Ve středu 21. srpna 1968 se George Harrison vrátil z krátké návštěvy Řecka. Následujícího dne se kompletní Beatles sešli ve studiu, aby pokročili v nahrávání dvojalbumu. Brzy došlo k hádce mezi Ringem a Paulem, v níž kulminovaly staré spory. Uražený Ringo opustil studio a odjel na Sardinii s rozhodnutím, že se do skupiny už nevrátí.³ Dočasně osiřelí Beatles (za bicí usedl Paul) pokračovali v nahrávání: na programu byla Paulova písnička *Back In the USSR* (Zpátky v SSSR). Název je neškodná hříčka o více významech a proměnách: z hesla probritské kampaně Podporuji Británii (*I'm Backing Britain*) vzniklo později Podporuji SSSR (*I'm Backing the USSR*), aby se nakonec do něj promítla narážka na titul Chucka Berryho *Zpátky v USA* (*Back In the USA*) a do textu parafráze písně Beach Boys. Kvůli nahrávce právě tohoto titulu během prvních dnů okupace ČSSR, této shodě dat, zvukové a významové podoby určitých slov, byli prý Beatles po vydání písně jistým americkým spolkem nařčeni z podpory komunismu (MacDonald).

Písnička byla natočena ve dvou dnech: 22. a 23. srpna 1968. Jistě by bylo zajímavé dozvědět se, zda si Paul (podle postřehu O. Karáska vždy informovaný o aktuálním dění) s Johnem (autor nového songu *Revolution* a po boku Yoko Ono stále více se radikalizující hlasatel míru) o okupaci Československa vyměnili své názory, zda ve studiu o přestávce vyslechli rozhlas nebo přečetli noviny se zprávami. Uvědomovali si, jaké asociace může píseň také vzbudit? Nebo jen zcela prostě chtěli mít naplánovanou nahrávací frekvenci za sebou?

Nikdo z Beatles se k tomu v žádném známém rozhovoru nevyjádřil. Po téměř 36 letech zazpíval Paul *Back In the USSR* na koncertu v Praze, zjevně bez vědomí nějaké provázanosti s dávnými událostmi.

SETKÁNÍ: PAVEL ČERNOCKÝ

Někdejší zpěvák skupiny Donald, DJ, publicista a dnešní předseda českého fanklubu Elvise Presleyho *Pavel Černocký* (1945) vzpomínal na spontánní setkání

s Johnem, Yoko i Georgem v televizním Bigbitu. Yoko Ono ho příjemně překvapila svou vizáží a Lennon okouzlit — na rozdíl od nepřístupného Harrisona — bezprostředností. John prý Černockému věnoval nový singl Beatles s písněmi *Hey Jude* a *Revolution* a vyzval ho, aby hlavně *Revolution* pouštěl v právě okupované vlasti.

V tomto vzpomínání po třiceti letech zhustil Černocký své dojmy a zážitky z více setkání. Jeho slova můžeme naštěstí konfrontovat s reportážemi, které o svých návštěvách Londýna uveřejnil v letech 1968 a 1969 v měsíčníku *Pop music expres*.

V nově přesídlené kanceláři Apple v Savile Row č. 3 skutečně obdržel čerstvé výlisky SP desky *Hey Jude / Revolution* (singl vyšel v Británii 30. srpna 1968) s žádostí, *abych ji u nás co nejvíce prezentoval a připomínal lidem, že Beatles stojí plně na naší straně*. Singly ani prosbu mu však nepředával John Lennon, ale sekretář Apple Derek Taylor; Černocký měl smůlu, že tehdy se s Beatles nepotkal. Taylor Černockého požádal, aby *tlumočil srdečné pozdravy od skupiny Beatles všem mladým lidem v Československu a vyřídil jim, že Beatles obdivují statečnou československou mládež a drží nám všem palce*. Obsáhlá reportáž z hudebního Londýna, který „první československý disc-jockey“ navštívil koncem léta 1968, vyšla v říjnovém čísle PME. Černocký na vlastní kůži poznal, jak vstřícně se chovali Angličané k Čechoslovákům krátce po srpnových událostech. Byl představen paní Judith Simonsové, redaktorce deníku *Daily Express* (a údajně osobní přítelkyni Beatles), která mu napsala doporučení otvírající vrátka k většině prominentních osobností anglické hudební scény.

V květnu 1969 informoval Černocký čtenáře PME o aktuálním dění kolem Rolling Stones. Zvláště podrobně je zde popsáno natáčení TV filmu *Rock&Roll Circus* a spoluúčinkování Johna Lennona a Yoko Ono v prosinci 1968. Akci nepřítomný Černocký zde tlumočí dojmy novináře Keitha Althama, předního dopisovatele časopisu *NME*; on sám se vehementně přimlouvá za zakoupení popisovaného filmu Českou televizí.

Z dalšího článku v prosincovém PME (nazvaném *Londýn, Babylon pop music*) lze vyčíst, že osobní setkání s někým z Brouků se mu podařilo až ve druhé půli roku 1969. Černocký se účastnil tiskové konference Apple za přítomnosti Dereka Taylora, skupiny *Hare Krishna Temple* a George Harrisona, což ukazuje na tiskovku u příležitosti vydání singlu s písní *Hare Krishna Mantra*, konané v londýnském Sydenham Hill dne 28. srpna 1969. (Singl, kterému k vydání pomohl George Harrison prostřednictvím Apple, vyšel 4. září.)⁴ Černocký statečně přečkal vystoupení *této fantastické sekty* i Georgeovo *příliš nábožensky laděné* interview, než mu konečně Derek Taylor umožnil s „tichým Beatlem“ krátce pohovořit: *K mému údivu byl George o Československu velmi dobře informován. Na otázku, zda by se rád podíval do Prahy, ať už soukromě nebo spolu s ostatními, řekl: Ano,*

*rádi bychom do Prahy přijeli a zvláště pak John. John by jel, jak jen to bude možné. O pár dnů později mu ochotný Taylor zařídil setkání s Johnem a Yoko v kanceláři, pravděpodobně v Apple. (Bylo to tedy krátce před slavným a zdokumentovaným vystoupením Johna, Yoko a Plastic Ono Bandu na rock'n'rollovém revivalu v Torontu.) Podle Černockého John mluvil velmi rozumně a věcně. Projevil nesmírný údiv, proč jsme je ještě nepozvali na koncert do Prahy, když je máme tak rádi, jak tvrdím. Prý by rádi přijeli. Poté vzal John jeden z nepotištěných obalů a namaloval mi pro vás svůj autoportrét (spolu s Yoko) a připsal věnování. (Obrázek s textem *Czechoslovakia from John + Yoko* a s komiksovou bublinou *and love* vedoucí od úst Yoko Ono byl reprodukován vedle textu.) Je pravděpodobné, že rozhovor se točil kolem tehdejší situace v ČSSR po roční okupaci, což už ovšem Černocký čtenářům PME v prosinci 1969, kdy časopis vyšel (mimořádně naposledy), sdělit nemohl. Ještě jednou zmiňuje případnou návštěvu (a tady už je jasné, že plurálem nemyslel John Beatles, ale sebe a Yoko): *Potvrdil mi Georgova slova, že by strašně rád s Yoko přijel do Prahy, ale stále čeká, až je nějaká naše instituce pozve. Odstavec pak Černocký trochu záhadně zakončuje: A zbývá jen dodat, že už se na tom pracuje a že je tu tedy snad už brzy uvidíme.**

SETKÁNÍ: OLDŘICH KARÁSEK

Český fotograf **Oldřich Karásek** (1939) pracoval v letech 1968 – 1969 pro italskou agenturu Vita Press v Londýně. V první třetině roku 1969 se mu podařila na české poměry nevídaná věc: vyfotografoval všechny čtyři Brouky a se dvěma z nich hovořil osobně. Atraktivní snímky otiskl uvnitř dubnového čísla Mladého světa 1969, kde na obálce pod fotkou svatebčanů McCartneyových lákal titulek: *Paul se žení a co v tentýž den dělali George, John a Ringo*. Karáskovi se sice nepodařilo zastihnout všechny čtyři Brouky *v tentýž den*, tedy 12. března 1969, na kvalitě a jedinečnosti příspěvku to však nic nemění. Na své londýnské aktivity „první český paparazzi“ v posledních letech několikrát vzpomínal, lze tedy Mladý svět doplnit a upřesnit, jak jednotlivé fotografie vznikly.

S Paulem jsem se setkal před jeho svatbou několikrát, píše fotograf v jednom ohlédnutí. Asi nejbliže se mu podařilo k Paulovi (i Ringovi) dostat na večírku, který u příležitosti svých zásnub s Roberto Bassaninim pořádala Cynthia Lennonová. Karáska vzal na party kolega, Bassaniniho přítel, a protože oba byli pozváni jako „italští přátelé“, nebylo možno na akci fotografovat. *A nebyť Ringa, byla by tam asi pěkná otrava*, sděloval Karásek. Ringo dementoval českou legendu, podle které svého prvorozeného Zaka pojmenoval na základě českého slova žák — *o češtině neměl ani ponětí. Ale požádal mě před všemi, abych vyslovoval hezká česká slova, protože očekávají dalšího potomka...* Vyhrála to škola, také paní Starrová přikývla, že o tom jménu bude vážně uvažovat. (Dodejme, že třetí dítě

Ringa a Maureen se narodilo r. 1970 — dcera dostala jméno Lee.) S Paulem, *seriózním mužem*, debatoval Karásek již na vážnější notě. *Paul byl dokonale v obraze, zajímal se o posrpnové události v Československu. Leželi jsme na koberci a rozebírali politickou situaci.* A jinde pokračuje: *Díky tomuto kontaktu jsem získal akreditaci na fotografování novomanželů McCartneyových v jejich zahradě při příjezdu z obřadu.* Mladý svět tehdy otiskl 8 „svatebních“ fotografií, na polovině z nich jsou Paul, Linda a Heather (dcera Lindy), zbývající čtyři vykreslují atmosféru (smutníci fanynky) před Paulovým domem v ulici Cavendish, nedaleko studia Abbey Road.

Na svatbu Paula a Lindy nikdo z ostatních Brouků nepřišel (podobně jako o osm dnů později na svatbu Johna a Yoko).

George je v exkluzivní příloze Mladého světa zastoupen jedinou fotografií (plus snímek jeho sídla v Esheru) a text líčí zatčení jeho a Patti pro přechovávání drog. (K zásahu protidrogové komise v domě Harrisonových došlo v den Paulovy svatby; podle některých pramenů George ještě stihl večer přijít na posvatební hostinu do hotelu Ritz.) Momentka s usmívajícím se Georgem uvnitř automobilu mohla vzniknout 30. ledna 1969 před budovou Apple na Savile Row, jak lze hádat z vizáže (knírek) nebo kožichu, ale i podobného „úlovku“ s Johnem a Yoko ze stejného dne.

Paulův svatební den trávil Ringo *perný den v twickenhamském filmovém studiu, v němž se natáčí film The Magic Christian.* Dodejme, že Kouzelný Kristián (jak byl název filmu také překládán) se točil přibližně od února do května 1969. Na Karáskově zdařilém snímku se Ringo s kytarou v pravici mračí na fotografa a míří k automobilu (snad na Savile Row?).

Co dělal 12. března John Lennon se Karásek nedozvěděl. (John toho dne údajně nahrával ve studiu Abbey Road nevydanou *Peace Song*.) Doprovodný text v MS obsahuje směšku složenou z popisu afér Johna a Yoko a interview (zřejmě přeložené z tisku nebo z tiskové konference). Dvě přiložené fotografie zachycují Johna a Yoko: *Právě vystoupili ze svého bílého Rolls-Roycu s kouřovými skly a zamířili do budovy studia Apple, na jejíž střeše uspořádali toho lednového dne Beatles svůj poslední, byť neoficiální, společný koncert,* doplňuje po letech Karásek. (Koncert, zachycený ve filmu *Let It Be*, se odehrál 30. ledna 1969.) Další momentka z tohoto dne vyšla později v Karáskově katalogu a je na ní John v džínách a s filmovým kotoučem pod paží, částečně překrytý Yoko Ono.

Že Karásek zachytil na negativech více momentů z těchto setkání, to se ukázalo až po letech, kdy známé i neznámé fotografie bylo možno vidět na výstavách nebo je otiskly společenské časopisy *Magazín Dnes*, *Víkend* a jiné (např. záběr na směřujícího se vousatého Paula za sklem automobilu). Pozdější fotografy vzpomínky snižuje bohužel ledabyle a povrchně sepsaný text, tvořený zjevně bez nahlédnutí do základní beatlesovské biografie. V příloze *Hospodářských novin*

Víkend z r. 2001 se tak dočítáme, že John Lennon a Yoko Ono *vyprodávali největší sály v Londýně, kde se při vystoupeních objevovali nazi*, že v době koncertování na střeše Apple byl Paul *krátce po svatbě* nebo že zmíněný koncert se konal *na podzim 1969*. Na party po koncertu (o večírku u Cynthie ani slovo) byli kromě Harrisona všichni tři Beatlové a právě zde prý fotograf Ringovi a Maureen říkal ona „pěkná“ česká slova a s Ringem probíral i politickou situaci v ČSSR, *rok po vstupu Sovětských vojsk*. (A jinde je zase omilaná scénka „škola“ situována na zasnubní večírek ne Cynthie, ale Paula a Lindy...)

Karásek v tomto období fotografoval mnoho tehdejších zahraničních hvězd (Taylorovou, Bardotovou, Twiggy, Mastroianniho, královnu Alžbětu i prince Charlese, Mary Hopkinovou a další) a série z Paulovy svatby a Beatles před budovou Apple v kontextu celé jeho tvorby znamenala „jen“ dobrou reportážní fotografii. Ctitel Beatles musí dodnes litovat, že při svých fotografických úspěších a kontaktech nebyl Karásek fanouškem skupiny a nerozšířil tak beatlesovské fotoalbum o další unikáty.

SETKÁNÍ: KAREL GOTT

Zpěvák *Karel Gott* (1939) se měl s Beatles setkat na koncertním jevišti v Cannes dne 4. února 1967. Na závěrečný galakonzert mezinárodního hudebního festivalu MIDEM byli Beatles — vedle Rolling Stones, Beach Boys, Franka Sinatry a jiných hvězd — skutečně pozváni, ačkoliv se vědělo, že se poslední měsíce intenzívně věnují studiové práci. (Pokračovali v natáčení seržantovského alba.) Beatles svou neúčast oficiálně omluvili a *poslali pro Trofej MIDEM alespoň svého (stejně vlasatého) manažera*, referuje Ivo Letov v dobové reportáži S Gottem v Cannes. Jména Karel Gott a Beatles se spolu sešla alespoň na vytištěném programu.

O tři roky později došlo k setkání jiného rázu. Gott o tom vyprávěl v televizním Bigbitu: firma Polydor, u které natáčel, mu v květnu 1970 zprostředkovala schůzku s Lennonem a Yoko Ono v kanceláři na Abbey Road. Vzájemný rozhovor prý trval asi půl hodiny.

V květnu však k setkání dojít nemohlo už proto, že měsíčník Větrník informoval o této Gottově návštěvě právě v květnovém čísle. (Do tisku bylo předáno už na konci března.) Gott navštívil Johna a Yoko v únoru 1970, avšak ne v Abbey Road, nýbrž v budově beatlesovské společnosti Apple na Savile Row. Krátký článek ve Větrníku (nazvaný *Kdo nevěří, ať...*) je pravděpodobně (a kupodivu) jediný, co tehdy o této nevěšdní události informoval; v zahraničních biografiích není o schůzce ani zmínka.

Gott (v Bigbitu) levicově orientovaného a mírně naivního Lennona seznamoval s tím, co v praxi znamená být umělcem v totalitní společnosti, jaké bariéry umělcům režim staví apod. Lennon by se prý především musel nechat ostříhat.

V obsáhlých rozhovorech s novinářem Sarvašem, který vyšel knižně r. 1992 s podtitulem *Rozhovor na lodi*, popisuje Gott průběh setkání těmito slovy: *Protože jsem jeho smýšlení znal, neodpustil jsem si malou poznámku. Protože jsem byl právě nabitý dojmy z Československa, kde řádily akce proti dlouhým vlasům, řekl jsem mu: ‚Pane Lennone, byl bych šťastný, kdyby se v Praze uskutečnil náš společný koncert, ale připravte se na to, že naši ideologičtí pracovníci, kteří mají Marxe, Engelse a Lenina v symbolu, vás v první řadě nechají ostříhat.‘* Odpověděl: *‚To je divné.‘* — Poznámka je to poněkud absurdní, neboť John i Yoko v době rozhovoru byli ostříhaní na velmi krátko (začátkem roku 1970 radikálně změnili svoje vlasaté image). Jak dokumentují i fotografie ze setkání, jediný z trojice, kdo měl delší vlasy, byl právě Gott.

Ale český zpěvák měl na srdci důležitější věci. V televizním Bigbitu nepadlo slovo o skutečném důvodu schůzky. Rozhovor na lodi pokračuje: *Ptal jsem se ho (Lennona), jaké by měl podmínky k našemu společnému koncertu v Praze. Říkal mi, že už má tolik peněz, že by se nikdy nemohl dopočítat, protože během takového sčítání by mu mezitím každou minutu nabíhaly tantiémy z celého světa, a proto se rozhodl, že do konce své kariéry bude dělat jenom dobročinnou činnost, takže abych si rozmyslel, komu by se měl výtěžek koncertu v Praze věnovat.* Zpráva z Větrníku 1970 to víceméně potvrzuje a doplňuje: *Lennon pozvání přijal a prohlásil, že by našemu publiku velice rád zazpíval. Vezme prý s sebou svoji manželku Yoko Ono a desetičlennou kapelu Plastic Ono Band. (...) Karel Gott o rozmluvě s Lennonem informoval pracovníky Pragokonzertu a navrhl jim, aby byly finanční prostředky věnovány na SOS vesničky. Muži z Pragokonzertu souhlasili a Johnu Lennonovi už napsali...*

Gott na lodi zakončuje historku v rychlém střihu: *Můj manažer František Spurný, nadšen touto myšlenkou, běžel na oddělení kultury ÚV a navrhl tam, že by se výtěžek měl věnovat vesničce SOS. Doslova ho hnali ze schodů a volali za ním: ‚Vy jste se zbláznili?! Už vidíme, jak by buržoazní tisk psal, že české chudé děti potřebují peníze od anglického pop-zpěváka.‘*

Těžko dnes rozplétat tuto velice atraktivní kauzu. Hypotéza, která by v husákovském Československu vystoupil stále radikálnější stoupenec lidských práv John Lennon, doprovázený ječivým vokálem Yoko Ono a syrovým zvukem desetičlenného Plastic Ono Bandu, je hodně lákavá. (Hudební představě napomáhají záznamy dvou živých koncertů Johna, Yoko a POB z přibližně nedávné doby: ze září 1969 z kanadského Toronta a z prosince 1969 z londýnského Lycea, oba vydané na gramodeskách.) Polovina roku 1970 byla však málo příhodná pro podobné vize, a to nejen kvůli rozchodu Beatles. Prudké zvraty probíhaly na obou stranách táborů. V Československu sílil tlak normalizace, muzikanti byli nuceni krátit své dlouhé vlasy a měnit anglické názvy svých kapel za krotké české. Počátkem roku 1970 nastoupil na místo ústředního ředitele Pragokonzertu

nechvalně proslulý František Hrabal, který své panování zahájil intrikami vůči Martě Kubišové... Karel Gott: *Z koncertu tedy sešlo a o půl roku později Gusta Fučíková vesničku SOS nechala pro jistotu zrušit.*

Snad by bylo zajímavé alespoň dodatečně zjistit, do jakého stádia se věc dostala, zda existuje písemná dokumentace, nebo vše zůstalo jen u zmíněné nezávazné návštěvy, případně pozdějších telefonátech. Není ani známé přesnější datum únorového setkání; v některých materiálech, dokonce i na Gottových internetových stránkách, je nesmyslně přesunuto až do roku 1971. Ze setkání v kanceláři Apple (bylo to pravděpodobně ve druhém patře budovy, kde měla kancelář Bag Production) jsou známy dvě fotografie (snímky Otto Dlaboly?): ostříhaní a vážní John a Yoko v tmavých rolácích (*John byl naprosto přirozený, uvolněný člověk a ona tam seděla jako sfinga.*), naproti Karel Gott ve tmavém obleku a mezi nimi stůl přeplněný papíry, knihami, hrníčky, telefony. Jako kuriozitu z archívu, pouze s uvedenými jmény a bez komentáře, otiskl pak fotografii měsíčník Melodie v říjnu roku 1977.

KONCERT V ČESKOSLOVENSKU ?

V roce 1969 se v březnovém čísle Mladého světa objevil rozsáhlý příspěvek Ivana Soeldnera o pop-hvězdách, šoubyznysu a mužích v zákulisí. Kapitola VI. se sugestivním názvem Přiletí Beatles na Strahov? obsahuje rozhovor Soeldnera s Ivo Letovem, šéfem jedné ze sekcí Pragokonzertu. Po vylíčení všech úskalí exportu a importu převážně populární hudby padne mezi oběma muži konečně otázka, zda Pragokonzert zkoušel do Československa pozvat také Beatles (a *kolik by stáli*). Letov kupodivu přitakává: *Byla vedena velice vážná jednání, Beatles si dokonce vymysleli přesnou organizaci zájezdu. Chtěli přiletět helikoptérou rovnou doprostřed spartakiádního stadiónu na Strahově, uspořádat koncert a rovnou odtamtud zase odletět. Nám se to moc nelíbilo, to by je nikdo bez pořádného námořnického dalekohledu ani neviděl, ale nakonec z toho sešlo zase kvůli penězům. Nebyli ochotni slevit ani cent z požadované částky 10 000 dolarů.* — Chybí zde bohužel důležitý časový údaj, kdy ta *velice vážná jednání* probíhala. Soeldner i Letov jistě dobře věděli, že Beatles koncertování pověsili na hřebík v srpnu 1966.

O vystoupení Beatles Pragokonzert skutečně usiloval. Manažer František Spurný, ředitel pražské Lucerny, se v šedesátých letech zasloužil o vystoupení celé řady slavných osobností hudebního světa. Podle jednoho svědectví možnost koncertování Beatles prý Spurný probíral s ředitelem Pragokonzertu Pavlem Lenkem, ten pak záležitost údajně konzultoval s prezidentem Novotným; důvodem neúspěchu nakonec byly finance a formulka „není ve státním zájmu“. Bez patřičné dokumentace Pragokonzertu a konfrontace svědectví více kompetentních osob se však pravdivé jádro časem obalilo množstvím legend a fám. Vzpomínky se

v některých bodech shodují i mívají, namísto Novotného se v podobném vyprávění objevuje prezident Svoboda (ten funkci hlavy státu vykonával od března 1968); především však schází bližší časové určení těchto snah. *Ředitel pražské Lucerny Spurný někdy v dobrém rozmaru vyprávěl o tom, jak chtěl přivést Beatles helikoptérou na strahovský sletový stadion, jak už to měl schválené prezidentem Svobodou*, vzpomíná například Jiří Černý. S více než čtyřicetiletým odstupem se rovněž zaměřují plány „Beatles na Strahově“ a „John, Yoko a Karel Gott“, případně další (např. John Lennon hostem na předváděčce Pop Forum v Lucerně)⁵. Skeptici argumentují známým faktem, že Beatles po 29. srpnu 1966 další koncertování rázně odmítali. Doba se však překotně měnila, zvláště v hudbě. Objevily se nové kapely a přibývalo hudebních stylů, vyvíjela se i podoba koncertních vystoupení. Pódiová prezentace byla někdy stejně důležitá jako studiové nahrávky. Novátorskými alby Revolver a Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band (ale např. i svou novou vizáží) Beatles odradili mladičké publikum, fanatické projevy beatlemánie se staly minulostí a už nehrozily. Beatles natáčeli hudební klipy i vlastní film, několikrát účinkovali v TVshow; o možném živém koncertování po roce 1967 jistě diskutovali.

V červnu 1968 jednal manažer Apple Vic Lewis se sovětským kulturním atašé o společném koncertu anglo-amerických hvězd v Moskvě. Výtah z anglického hudebního týdeníku Melody Maker otiskl v srpnu 1968 Mladý svět pod titulkem *Beatles do Moskvy*. Informuje, že Lewis *by chtěl představit sovětskému publiku elitu současné pop music Anglie a Spojených států. Kromě Beatles by se měli v Moskvě ukázat také Donovan, Esther a Abi Ofarimovi, Nina Simone a Andy Williams. (...) všichni tito umělci jsou ochotni v Sovětském svazu vystupovat.*

I když se koncert nakonec neuskutečnil, Lewisův projekt dokládá, že kroky ke sblížení Východu a Západu, alespoň v kulturní sféře, byly v „květinovém“ létě 1968 aktuální (do 21. srpna), ať už důvodem byla dobrá vůle, zvědavost, naivita či móda — a také to, že Beatles se v této době koncertu (byť výjimečnému) zřejmě nebránili.

Dlouho očekávaný návrat slavné čtyřky na koncertní pódium se ke konci roku 1968 v Apple probíral a termíny se stále posouvaly (např. odložené vystoupení v londýnském Roundhouse). V lednu 1969 Beatles během nahrávání Get Back navrhovali možné lokality jednorázového vystoupení (např. amfiteátr v Tunisu, paluba zaoceánského parníku, schody liverpoolské katedrály, blázinec). (Snad také Praha, připomenutá světu srpnovou okupací, měla patřit mezi místa, kde by se výjimečný koncert Beatles — *helikoptérou na Strahov* — měl odehrát?) Ze všech těchto nadějí, plánů a spekulací se nakonec realizovalo živé vystoupení na střeše budovy Apple, zvěčněné v závěru filmu Let It Be.

ČESKÉ STOPY A OTISKY

George Harrison si někdy kolem roku 1960 koupil na splátky kytaru Hofner Futurama, která se vyráběla v Československu. Alistair Taylor vzpomíná, že Brian Epstein krátce po seznámení s Beatles zaplatil za Paula, Johna a George dlužných asi 200 liber — za nástroje, mezi nimiž byla i tato kytara.

Na začátku roku 2000 se ve slovenských a poté i v našich novinách mihla zpráva, že členové Beatles se v roce 1965 na chvíli nečekaně objevili v Bratislavě. Vraceli se údajně z koncertního turné z Austrálie do Rakouska, kde měli natáčet scény pro film *Help!* Na vídeňském letišti však probíhala rekonstrukce, a některá letadla proto přistávala v Bratislavě. Dodnes si dva svědkové (jedním z nich je režisér Ján Zeman, jehož muzikál *Brouci* uvádělo pražské divadlo Spirála) vybavují čtyři mladíky s kytarami, kteří nastupovali do připravených mikrobusek. *V jednom z nich jsem poznal Paula McCartneyho a Ringo Starra*, vzpomíná někdejší letištní technik. Bez patřičných důkazů a s porovnáním s itinerářem Beatles (žádný koncert v Austrálii v době natáčení filmu *Help!*) však představa, že by Bájná Čtyřka přece jen vstoupila na československou půdu, poněkud slábne.

Čecha Rudolfa Slavíka (1900 – 1978), který ve 30. letech odešel za hranice, proslavil mj. jeho bar v pařížském luxusním hotelu George V. Do knihy hostů se mu — s osobním věnováním — podepsali všichni čtyři Brouci: *to Rudolf best wishes from the Beatles*. John Lennon přikreslil postavičku, jejíž variace bylo o pár týdnů později možno nalézt ve vydání jeho *In His Own Write* (Písání). Zápis je bez data, pochází z ledna či února 1964, kdy Beatles v pařížské Olympii vystupovali a v hotelu byli ubytováni.

Slavíkův mladší kolega z branže, Moravan Jaroslav Müller (1944) v roce 1967 emigroval do Rakouska, kde později působil jako šéfkuchař vídeňského hotelu Sacher. Na jednom ze snímků, které doprovázejí rozhovor pro časopis *Story*, sedí v luxusním pokoji na posteli a prozrazuje, že *zde John Lennon a Yoko Ono leželi nazí a přitom vedli tiskovou konferenci*. Jak ale víme, nazí při svých *bed-ins* John a Yoko nevystupovali. Müller přidává mimo jiné pikantnosti o Yoko Ono, s níž prý dodnes kamarádí; bulvárně pojatý rozhovor však třeba brát s rezervou. V hotelu Sacher strávili John a Yoko jednu noc na přelomu března a dubna 1969, když se vraceli z „veřejných líbánek“ z Amsterdamu. (O *bleskovém výletu do Vídně* i zdejším dortu zpívá John v jedné sloce autobiografické *The Ballad of John and Yoko*.)

Se správnou adresou a trochou štěstí mohli čeští fanoušci získat fotografie Beatles z oficiálního londýnského Fan Clubu Beatles (většinou však jen s natištěnými podpisy). V roce 1967 v červencovém čísle *Beatles Monthly Book* vyšlo oznámení, že oficiální Beatles Fan Club se rozšiřuje o nová působiště, vedle

Kanady, Ghany, Turecka nebo Jugoslávie také o Československo. Sekretářkou české sekce se stala Božena Christovová z Rožnova pod Radhoštěm. Klub inzeroval své služby např. v tehdejší Mladém světě, zároveň však zde byly publikovány z pera fanoušků stížnosti na práci tohoto i jiných fanklubů (vedle Rožnova působil fanklub Beatles např. i v Ústí nad Labem). Jinými cestami doputovaly fotografie i s vlastnoručními podpisy Beatles například zpěvákovi Pavlu Sedláčkovi. Jeho někdejší partnerka Eva Pilarová mu zprostředkovala podpis Louise Armstronga — a poté (1965) i fotografii slavné čtyřky: *Totěž později udělal manažer skupiny Beatles. A připojil podpisy členů kapely...* Televizní pracovník Pavel Zuna zase zdědil podepsanou fotografii Beatles po tetě, které prý podpisy kdysi zařídila londýnská kamarádka z BBC. Originální podpisy Beatles získal po letech i jejich velký obdivovatel a znalec, zpěvák Miro Žbirka. S osobním věnováním *jednoho z Beatles* se ve své knížce pyšní i zpěvák Milan Drobný; muž na fotografii je však „jen“ Tony Sheridan, se kterým se Drobný pravděpodobně setkal v říjnu 1966 v Praze. Jen křestními jmény podepsané, zato však zaručeně pravé (ověřeno experty ze Sotheby's) Beatles na fotografii z roku 1968 (propagační snímek Apple s výtvarně zajímavým čtyřportrétem Brouků) vlastní producent Petr Gottlieb. Před srpnem 1968 coby barman v divadle Semafor obsluhoval Angličana Vice Lewise, ze kterého *vylezlo, že pracuje v agentuře, která zastupuje Beatles*. Lewis se zajímal o české kapely, Gottlieb ho zavedl na zkoušku Apollobeatu s Petrem Spáleným a za své „služby“ pak žádal podepsanou fotografii Beatles. Tu mu Lewis po zaměstnankyni Pragokonzertu poslal na podzim — přiložený dopis s hlavičkou NEMS Enterprises LTD obsahuje stručné poděkování a pozdrav a je Lewisem datován dnem 27. listopadu 1968.

Dodnes nevysvětlená je informace o české zpěvačce zvané Vera Maria. O jejím novém singlu s coververzí beatlesovské písně *Martha My Dear*, natočeném pro značku NEMS, informoval Beatles Monthly Book v březnu 1969. O jisté Věře Navrátilové, která v ČSSR slavila první úspěchy v pořadu *Chance pro vás a teď má angažmá u společnosti Apple a vystupuje pod uměleckým jménem Vera Maria*, psal v únoru 1970 časopis Větrník. (Aktualita byla doplněna fotografií Heleny Vondráčkové, podle všeho omylem.)

Jinou záhadou je obestřen text telegramu (resp. jeho začátek), který George Harrison počátkem prosince 1968 odesílal ze San Franciska do londýnské Apple. Potkal se zde s Hell's Angels, kteří se chystali do Evropy *urovnat situaci do Československa* a George jim nabídl přístřeší v budově Apple. Zaměstnancům předem telegrafoval: *Během příštího týdne dorazí do Londýna Pekelní andělé, kteří jedou urovnat situaci do Československa. Bude jich 12, oděni do černých, kožených obleků a s motorkami...* Američtí motorkáři skutečně záhy do Apple dorazili a byli zde (spolu s jinými) trpěni až do Vánoc, kdy je mezitím navrátilivší se Harrison poslal zase pryč. Fakta jsou známa z několika pramenů, celý text telegramu byl

publikován i přeložen do češtiny, ale poznámku o Československu, cíli cesty, nám už bohužel neobjasní ani samotný George. Příjezd Andělů, Kena Keseye a dalších samorostů (*hipísáci, sedláci a obludy*) do Londýna a posléze do Savile Row, vegetování v Apple, setkání s Beatles i hrozící rvačku na vánoční appleovské besídce znamenitě vystihl — samozřejmě s notnou dávkou autorské fabulace — spisovatel Ken Kesey v povídce s názvem *Ted' už víme, kolik prdelí se vejde do Albert Hall*.

S M I Ř O V Á N Í I

Je třeba smířit se s tím, že Beatles ani Plastic Ono Band v Československu nikdy nekonzertovali. Vystupovali u nás „pouze“ jejich kolegové a kamarádi Peter Asher, P. J. Proby nebo Mike Love a Beach Boys (na Bratislavských lyrách) nebo už zmínění Manfred Mann Group. Ani žádný z jednotlivých Brouků v době trvání Beatles naši zemi nenavštívil. Na bratislavském letišti do mikrobusu mířícího do Vídně tehdy zcela jistě nastupovali jiní mládenci s beatlesovskými účesy a kytarami, jimiž se půlka šedesátých let jen hemžila. Nikdo z Beatles veřejně nepřiznal, že by nějaký kulturní či spotřební produkt českého původu měl na něj určitý vliv; George Harrison pravděpodobně vůbec netušil, že jistý čas hrál na kytaru vyrobenou v Československu. O dost dříve než George jsme se mohli seznámit s Ravi Shankarem, který byl hostem Pražského jara 1960. A ještě dříve, v neděli 7. července roku 1940, český fotograf a příslušník RAF Ladislav Sitenský spolu se svými druhy ve vojenské uniformě připlul britskou lodí Apapa do Liverpoolu; o právě rodícím se Richardu Starkeyovi samozřejmě neměl ani tušení... Navzdory pověsti Ringo Starr česky neuměl a třetí potomek Ringa a Maureen skutečně jméno „Škola“ nedostal. Nikdo ze slavných Čechů (dokonce ani za Rakouska-Uherska narození velikáni Kafka, Freud nebo Mahler) se nedostal mezi asi šedesátku postav zvěčněných na obalu desky Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band. Výskyt Rychlých šípů v Písání je jen trefná transformace populární anglické Správné pětky na tuzemské reálie (a zásluha překladatele Petra Kopeta, ne autora Johna Lennona). Výtvarník Milan Knížák odjel po srpnu 1968 do USA na pozvání organizátora hnutí Fluxus, kde působila i Yoko Ono; o osobním setkání s Lennonem se však ve svých četných ohlédnutích nezmiňuje. Sešlo z návrhu, že by se část filmu *Žlutá ponorka* mohla vyrábět i v českých ateliérech a animačních studiích.⁶ A tradovaná legenda o tom, že uprostřed písně *Yellow Submarine* lze zaslechnout zvolání *rozkaz vyřízen* či *prosíme nedýchat* (údajný technik českého původu!) zůstane nejspíš už navěky fixní ideou pravověrných fanoušků...

Pravda — české *Rudolf* napsané (zřejmě Ringovou rukou) do návštěvní knihy hotelu George V. je dojemné. Karikatura Johna Lennona věnovaná Černockému

a Československu je znamenitá. A Karáskovy fotografické úlovky jsou bezesporu unikátní; zvláště ty, kde se fotografovaní dívají přímo do objektivu a tak tedy i na každého z nás osobně... Světem ani historií Beatles tyto střípky však nepohnuly. Lépe jsou na tom naši sousedé, kteří se mohou pochlubit přímým odkazem v oficiálních beatlesovských písničkách: Norové (*Norwegian Wood*), Holanďané, Francouzi, Španělé nebo Rakušané (*The Ballad of John and Yoko*), Ukrajinci a Gruzínci (*Back In the USSR*), obyvatelé dakotských Black Hills (*Rocky Raccoon*), Tucsonu (*Get Back*) nebo Los Angeles (*Blue Jay Way*), domorodci kmene Watusi (*Revolution 9*)...

S M I Ř O V Á N Í II

... ale přece jen něco. Níže uvedené dvě nahrávky si pouští jen málokterý fanoušek Beatles, má-li je vůbec ve své fonotéce. Čím jsou pro nás výjimečné?

Beatles pro registrované členy svého londýnského fanklubu nahrávali speciální tzv. vánoční desky. Na první z nich, nahrané 17. října roku 1963 ve studiu Abbey Road, si vesele naladěni Beatles notují pár slok staré koledy *Good King Wenceslas*. Sólo má John (míchá do zpěvu i němčinu), přidávají se Ringo a George: *Good King Wenceslas looked out / On the Feast of Stephen / As the snow lay round about / Deep and crisp ...* Původ této staroanglické písně je ve středověku. V polovině 19. století byl k nápěvu přidán dodnes známý text a koleda se rychle rozšířila z Anglie prostřednictvím anglicky mluvících komunit do celého světa. Oslavovaný *King Wenceslas* byl náš legendární Václav z rodu Přemyslovců — ne král, „jen“ kníže a „vévoda české země“, později svatořečený. Příslušnost „krále Wenceslase“ k české historii (potažmo Československu) si pravděpodobně málokdo uvědomuje, jak už to tak u zlidovělých písní bývá; a Beatles zřejmě nebyli výjimkou. I přesto koleda v podání falešně a bujaře zpívajících tří Brouků zůstává nezapomenutelným (a nadnárodním) zážitkem. John si část *Good king Wenceslas* pobrukoval i na „vánoční“ desce z roku 1969.

Československo se přece jen dostalo alespoň do sólové desky Johna Lennona, samozřejmě ještě v éře Beatles. Jedná se o fragment rozhovoru, který se nahrával v rušném svatebním týdnu Johna a Yoko v amsterdamském hotelu Hilton v březnu 1969 a posléze se dostal na B stranu alba *The Wedding Album*. V části týkající se postoje Rakušanů a Němců po Mnichovu 1938 odpovídá Lennon (za přítomnosti Yoko): *Nejsme si moc jistý, pokud jde o fakta, víte, ale po tom Československu a podobných záležitostech, mohli tomu zabránit dřív, ale čekali, až to bude za dveřmi, až se to začne týkat jejich peněz, jejich území.*⁷ Je příjemné slyšet důvěrně známý hlas Beatla Johna, jak vyslovuje ono *Czechoslovakia*.

Z Á V Ě R

Ještě proteče řekou Mersey něco vody a bude to rovné půlstoletí, co se John, Paul a George definitivně rozhodli pro název Beatles. Padesát let je dlouhá doba: *some have gone and some remain ...* Čeští fanoušci za ta léta dali dohromady vytouženou kompletní beatlesovskou diskografii i filmografii. Prošli se Londýnem i Liverpoolem, česky se pozdravili s Paulem v Praze a dnes třeba zajdou poslechnout si některou z beatlesovských revivalových kapel. Možná ale stejně nejraději vzpomínají na dobu, kdy na „Laxíku“ lovili akordy *Love Me Do*, z Houpačky se učili angličtině při *Girl* a druhou půlku prázdnin roku 1965 trávili v kině na Perném dnu. Kdy po vzoru Čapkova pana Povondry vystříhovali z novin a časopisů kdejakou zprávu o Broucích a vzájemně si vyměňovali jejich fotografie, nahrávali z obehnaných pásků jejich alba na své magnetofony, přes modré průklepáky opisovali a posílali dál neumělé překlady beatlesovských písní nebo Lennonových povídek. A kdy se potom později v prosinci s kytkou, křídou nebo sprejem v ruce chodívali projít na Kampu k Velkopřevorskému náměstí...

Ostatně — o vzpomínání to moc pěkně hráli a zpívali i samotní Beatles.

(prosinec 2001, listopad 2004, říjen 2009, jaro 2010)

foto © Blanka Kučerová, Liverpool 2008

POZNÁMKY, DOPLŇKY :

1. V případě Lennonových povídek je překladatel v jistém smyslu i jejich spoluautorem, jak názorně dokládají různé překlady. Pro zajímavost název jedné povídky ve čtyřech interpretacích: *U zubřího leckáře* (přel. Pynsent), *U supáře* (Ondrášek), *U hubáře* (Kopet), *U zubarmana* (Kukár).
2. 7. února 1964 se v New Yorku konala tisková konference s Beatles. Na otázku *Myslíte si, že bude v blízké době další válka?* odpověděl Ringo: *Jasně, v pátek.* (A. Clayson: George Harrison, Volvox Globator 2004)
3. Během své neplánované dovolené na ostrově uprostřed Středozevního moře začal Ringo psát — inspirován vyprávěním o chobotnicích — svou druhou píseň *Octopus's Garden* (album *Abbey Road*). Po obdržení telegramu s textem *Jsi nejlepší bubeník na světě! Vrať se zpátky, máme tě rádi!* se ke skupině opět připojil a za své květinami ověčené bicí zasedl 3. září 1968.
4. SP deska *The Hare Krishna Mantra* se dokonce dostala na přední místa hitparád i do TV pořadu *Top Of the Pops*. V rozhovoru z r. 1982 Harrison a jeho přítel Mukunda vzpomínají, jak hnutí Hare Krishna tímto singlem (a vzápětí i příjezdem Swami Praphupády do Londýna) začalo pod Temží šířit své ideje. (Mukunda: *Když nahrávací společnost Apple uspořádala*

tiskovou konferenci k popularizaci desky, zdálo se, že zástupci veřejných sdělovacích prostředků jsou šokováni, když tě uslyšeli hovořit o důležitosti duše a Boha. George: Považoval jsem za důležité, abych všem jasně vysvětlil, o co se jedná...) Černocký v Bigbítu líčil Harrisona jako lunatika s mantrou Hare Krishna na rtech — smysl akce a sound nového singlu nebyl zjevně Černockého šálek čaje. (V opačném případě mohl přinést do Československa první zasvěcenou reportáž o tom, jak hnutí Hare Krishna za pomoci Beatla George v Londýně začínalo.)

5. Vic Lewis (1919-2009), někdejší jazzový hudebník, organizátor a přední umělecký agent, zastával kolem roku 1968 v Apple post výkonného ředitele firmy NEMS. V této době býval hostem Pragokonzertu, neboť ten pořádal předváděčku talentů, tzv. Pop Forum, nabídku pro zahraniční kulturní agenty. Na začátku roku 1969 měl jako host této přehlídky v Lucerně údajně vystoupit John Lennon: sám, pouze s kytarou a bez předchozí propagace. (Podle telefonického hovoru Mgr. Taťány Součkové s dr. Jiřím Chlípem, březen 2010.)
6. Když koncem dubna 1968 spory mezi režisérem Dunningem, výtvarníky a producentem Al Brodaxem vrcholily, Brodax chtěl Yellow Submarine odebrat a dokončit jinde: v Československu, Los Angeles, Austrálii. (S českými animátory západní svět často spolupracoval, protože byli pověstně kvalitní a levní.)
7. Přeložil Igor Saktor (Brumer, duben 1986)

Základní literatura, prameny:

Břečka, Jan a Tučapský, Vladimír: *Beatles v Čechách*. Komers, Ostrava 1998
Černá, Miroslava a Černý, Jiří: *Poplach kolem Beatles*. Panton, Praha 1966
Konrád, Ondřej a Lindaur, Vojtěch: *Život v tahu*. Delta, Praha 1990
Kouřil, Vladimír: *Český rock'n'roll*. Jazzová sekce, Praha 1981
Matzner, Antonín: *Beatles. Výpověď o jedné generaci*. Mladá fronta, Praha 1987
Hill, Tim: *... a byla hudba*. Slovart, 2009
MaCDonald, Ian: *Revoluce v hlavě*. Volvox Globator, Praha 1997
Miles, Barry: *Beatles 1960-1970. Den po dni*. Volvox Globator, Praha 2007

Tunkl, Jiří: Říká se tomu „Beatlemánie“. *Mladý svět*, č. 51, 1963
Piskač, Zdeněk: The Beatles. *Melodie*, č. 8, 1964
Klusák, Pavel: Beatles nebo Nebeatles. *Týden*, č. 1, 2003

Černocký, Pavel: Město na Temži, Mekka pop music. *Pop music expres*, č. 7, 1968
Černocký, Pavel: Londýn, Babylon pop music. *Pop music expres*, č. 12, 1969
Karásek, Oldřich: Perný den. *Mladý svět*, č. 14, 1969
Kdo nevěří, ať... *Větrník*, č. 9, 1970
Soeldner, Ivan: There's no business like show-business. *Mladý svět*, č. 13, 1969

TV seriál Bigbít (1998), díl č. 5

Další prameny:

Aldridge: *Beatles v písních a v obrazech* (Panton 1969)
Miles, McCartney: *Po mnoha letech* (Volvox Globator 2001)
Harry: *Beatles encyklopedie* (Volvox Globator 2006)
Bacon, Maslov: *The Beatles' England* (1982)
Lewisohn: *The Beatles Recording Sessions* (1988)
Clayson: *George Harrison* (Volvox Globator 2004)
Taylor: *The Beatles — Zpověď tajemníka* (Svojtka & Co. 2002)
Lennon: *Písání* (Argo 1996)
Černý: *Načerno v Českém rozhlase* (Torst 2001)
Riedel, Černý: *Kritik bez konzervatoře* (Galén 2007)
Kesey: *Skříňka s démonem* (ARGO 1996)
Sarvaš, Gott: *Jak to vidí Gott* (Studio pět 1992)
Matzner: *Golden Kids comeback* (? 199?)
Táborský: *Paměti točomana* (HaK 2000)
Veselý, Gratias: *Černý racek* (Vakát 2009)
Zpívejte Haré Kršna a buďte šťastni (Lotos 1990)
Liehm: *Ostře sledované filmy* (NFA 2001)
Jirous: *Magorův zápisník* (Torst 1997)
Voskovec: *Klobouk ve křoví* (Československý spisovatel 1965)
Kovář: *Soukromý život Miloše Kopeckého* (Eminent 1996)
Čapek: *Válka s mloky* (SNKLHU 1954)
Mahler: *Sally, tvá kamarádka z Anglie* (SNDK 1967)
Černý: *Beatlemanie česky i slovensky. Tři mušketýři* (katalog MDB 2008)
Karásek: *Fotografie* (katalog GHMP 1990?)
... a další

Časopisy, periodika:

Mladý svět

Melodie

Aktuality Melodie

Kino

100+1 zahraniční zajímavost

Pop music expres

Hudba pro radost, MY, Filmový přehled, Film a doba, Literární noviny, Student, Pionýr, Větrník, Čtení pod lavici, Sedmička, ABC mladých techniků a přírodovědců, Věda a technika mládeži, Veronika, Květy, Svět v obrazech,

Kruh, Gramorevue, Brumer, Beatles včera a dnes,

MF Dnes, Týden, Reflex, Xantypa,

Beatles Monthly Book, Playboy, Graphis... a další

Poděkování všem přátelům, znalcům, sběratelům a příznivcům Bájné Čtyřky, především pánům Aleši Durčákovi a Janu Břečkovi